

Biz bazar iqtisadiyyatını vergi yolu ilə tənzimləməliyik.

Heydər ƏLİYEV

Vergilər

№ 04 (644) ■ 30 yanvar 2013

www.vergiler.az

Qiyməti: 40 qəp.

Prezident İlham Əliyev Dünya İqtisadi Forumunda iştirak etmişdir

Yanvarın 22-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev Davosda keçirilən Dünya İqtisadi Forumunda iştirak etmək üçün İsveçrə Konfederasiyasına işgüzar səfər etmişdir. Həmin gün dövlət başçısı Sürixdən Davosa yola düşmüşdür.

Yanvarın 23-də Davosda ölkə başçısı İlham Əliyevin ABŞ-ın qlobal layihələr üzrə tanınmış konsaltinq şirkəti «Booz&SO»-nun baş icraçı direktoru Çezare Maynardı ilə görüşü olmuşdur. Çezare Maynardı Azərbaycanda informasiya-kommunikasiya texnologiyalarının inkişafının dövlət tərəfindən dəstəklənməsini yüksək qiymətləndirmişdir. Azərbaycanda həyata keçirilən genişzolaqlı internet strategiyası və yüksək texnologiyalar parkının yaradılması ilə bağlı layihələrin əhəmiyyətini vurğulayan cənab Maynardı bu sahədə işlərin başlanmasından məmnunluğunu ifadə etmişdir.

Prezident İlham Əliyev ölkədə neftdən əldə olunan gəlirlərin bir hissəsinin yüksək texnologiyaların inkişafına yönəldiyini vurğulayaraq informasiya-kommunikasiya texnologiyaları sahəsində özəl sektorun iştirakının daha da genişləndirilməsinin önəmini qeyd etmişdir.

Həmin gün ölkə başçısı «Holcim Group» şirkətinin rəhbəri Bernard Fontana ilə görüşmüşdür. Ötən il Bakıda «Holcim Group»un sement zavodunun açılışında Prezident İlham Əliyevin iştirakını məmnunluqla xatırlayan Bernard Fontana Azərbaycanda biznes fəaliyyəti üçün əlverişli şəraitin mövcudluğunu yüksək qiymətləndirmiş, bu şəraitin səmərəli fəaliyyət üçün yaxşı zəmin yaratdığını vurğulamışdır.

Prezident İlham Əliyev «Holcim Group» şirkəti tərəfindən Azərbaycana sərmayə yatırılmasının önəmini qeyd etmişdir. Dövlət başçısı bu şirkət ilə ölkəmiz arasında əməkdaşlığın İsveçrə-Azərbaycan iqtisadi əlaqələrinin inkişafına töhfə verdiyini vurğulamışdır. Görüşdə Azərbaycan-İsveçrə biznes əlaqələrinin perspektivləri ilə bağlı fikir mübadiləsi aparılmışdır.

...Dövlətimizin başçısının yanvarın 23-də Davosda ABŞ-ın qlobal layihələrinin idarəçiliyi üzrə tanınmış konsal-

ting şirkəti «McKinsey&Sompny»nin rəhbəri Dominik Barton ilə görüşü olmuşdür. Dominik Barton Azərbaycanda informasiya-kommunikasiya texnologiyaları sahəsində mühüm layihələrin həyata keçirilməsində maraqlı olduqlarını bildirmiş, son vaxtlar Azərbaycanda informasiya-kommunikasiya texnologiyalarının inkişafı üçün yaradılmış şəraitin xarici investorların diqqətini cəlb etdiyini vurğulamışdır.

Prezident İlham Əliyev informasiya-kommunikasiya texnologiyalarının genişləndirilməsində elm və təhsil sahələrinin inkişafının da vacib olduğunu və ölkəmizdə bu iş diqqətin artdığını demişdir. Dövlət başçısı bildirmişdir ki, Azərbaycan dünyanın bu sahədə tanınmış müxtəlif şirkətləri ilə əməkdaşlıq etməkdə maraqlıdır.

Yanvarın 23-də Davosda Prezident İlham Əliyevin Türkiyə Respublikasının xarici işlər naziri Əhməd Davudoğlu ilə görüşü olmuşdür. Görüşdə Azərbaycan ilə Türkiyə arasında münasibətlərin bütün sahələrdə inkişafından məmnunluq ifadə edilmişdir. Nazir Əhməd Davudoğlu Türkiyə Prezidenti Abdullah Gülün, Baş nazir Rəcəb Tayyib Erdoğanın salamlarını Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevə çatdırmışdır.

Görüş zamanı ölkələrimiz arasında həyata keçirilən bir sıra qlobal layihələrin, o cümlədən Trans-Anadolu qaz boru kəməri (TANAP) layihəsinin əhəmiyyəti qeyd edilmişdir. Azərbaycan-Türkiyə əməkdaşlığının bundan sonra da uğurla inkişaf edəcəyinə əminlik ifadə olunmuş, Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həlli ilə bağlı danışıqların hazırkı vəziyyəti və digər məsələlər müzakirə edilmişdir.

Dövlətimizin başçısı yanvarın 23-də Davosda İsrail Prezidenti Şimon Peres ilə görüşmüşdür. Görüşdə Azərbaycan-İsrail münasibətlərinin hazırkı vəziyyəti və perspektivləri ilə bağlı məsələlərə dair fikir mübadiləsi aparılmışdır.

Həmin gün Prezident İlham Əliyev Davosda Dünya İqtisadi Forumunun «Mərkəzi Asiya üçün yeni üfüqlər» mövzusunda sessiyasında iştirak etmişdir. Bir sıra ölkələrin rəsmilərinin, beynəlxalq təşkilatların nümayəndələrinin iştirak etdiyi sessiyada çıxış edən dövlətimizin başçısı ölkəmizdə gedən iqtisadi inkişaf prosesləri barədə danışıq, eyni zamanda son illərdə Azərbaycanda yüksək dinamik inkişafın müşahidə olunduğunu, ümumi daxili məhsulun üç dəfə artdığını diqqətə çatdırmışdır.

Enerji sahəsində Azərbaycanın əl-

də etdiyi uğurlardan danışan Prezident İlham Əliyev bildirmişdir ki, ölkədə qeyri-neft sektorunun da inkişafı diqqət mərkəzində saxlanılır və bununla bağlı bir çox layihələr həyata keçirilir. İqtisadiyyatın şaxələndirilməsinə toxunan Prezident İlham Əliyev ölkəmizin qlobal iqtisadi və enerji layihələrində iştirakının əhəmiyyətindən söz açmışdır. Tədbirdə regional əməkdaşlıq və digər məsələlər ətrafında da fikir mübadiləsi aparılmışdır.

Prezident İlham Əliyev yanvarın 23-də daha bir görüşü Beynəlxalq Maliyyə Korporasiyasının baş icraçı direktoru Cin Yonq Kay ilə keçirmişdir. Görüşdə Azərbaycan ilə Beynəlxalq Maliyyə Korporasiyası arasındakı əməkdaşlıqdan məmnunluq ifadə olunmuş, qurumun respublikamızda həyata keçirilən layihələrdə investor kimi iştirak etməsi yüksək qiymətləndirilmişdir. Beynəlxalq Maliyyə Korporasiyasının icraçı direktoru rəhbərlik etdiyi qurumun xüsusilə kənd təsərrüfatı və informasiya-kommunikasiya texnologiyaları sahələrində əməkdaşlıqda maraqlı olduğunu bildirmişdir. Prezident İlham Əliyev Beynəlxalq Maliyyə Korporasiyası ilə Azərbaycan arasında əməkdaşlığı yüksək qiymətləndirmiş və əlaqələrin bundan son-

ra da inkişaf edəcəyinə əminliyini ifadə etmişdir.

Həmin gün ölkə başçısı Davosda Dünya İqtisadi Forumunun icraçı sədri Klaus Şvab ilə də görüşmüşdür. Görüşdə Azərbaycan ilə Dünya İqtisadi Forumu arasında əməkdaşlığın inkişafından məmnunluq ifadə edilmiş, bu əlaqələrin son illərdə inkişaf edərək yeni mərhələyə daxil olduğu bildirilmişdir. Bu Forumun, eyni zamanda, Azərbaycan ilə Avropa İttifaqı arasında əməkdaşlığa müsbət təsir göstərdiyi xüsusi qeyd olunmuşdur. Ümumi rəzilığa əsasən, Dünya İqtisadi Forumunun bu ilin aprelində Bakıda keçiriləcəyi və bunun mühüm hadisə olacağı vurğulanmışdır. Klaus Şvab ümidvar olduğunu bildirmişdir ki, Bakıda keçiriləcək Dünya İqtisadi Forumu Cənubi Qafqaz və Orta Asiya regionlarında əməkdaşlığın və inteqrasiyanın inkişafına töhfəsini verəcəkdir.

Prezident İlham Əliyev yanvarın 23-də Davosda «Total» şirkətinin rəhbəri Kristof de Marjeri ilə də görüşmüşdür. Azərbaycan ilə «Total» arasında uzun illərdə davam edən əməkdaşlıqdan məmnunluq ifadə olunan görüşdə, «Azəri-Çıraq-Günəşli» və «Şahdəniz» yataqlarının işlənməsində Azərbaycan ilə «Total» şirkətinin əməkdaşlığının uğurla davam etdiyi bildirilmişdir. İkitərəfli əməkdaşlığın Azərbaycan-Fransa iqtisadi əlaqələrinin inkişafına da töhfə verdiyi vurğulanmış, «Total» şirkəti ilə Azərbaycan arasında əməkdaşlığın inkişaf perspektivlərinə dair fikir mübadiləsi aparılmışdır.

Həmin gün Prezident İlham Əliyev Davosda bp şirkətinin sədri Karl-Henrik Svanberq ilə görüşü olmuşdür. Azərbaycan ilə bp şirkəti arasında uzun illər uğurlu əməkdaşlığın davam etməsindən məmnunluq ifadə olunmuşdur. «Azəri-Çıraq-Günəşli», «Şahdəniz», «Trans-Anadolu qaz» boru kəməri (TANAP) layihələri üzrə əməkdaşlığımızın uğurla həyata keçirildiyi vurğulanmışdır. Əlaqələrimizin bundan sonra da genişlənməsinə əminlik ifadə edilmiş, Azərbaycan ilə bp şirkəti arasında əməkdaşlığın perspektivləri ilə bağlı məsələlərə dair fikir mübadiləsi aparılmışdır.

«Biz tərəfdaşlarımızı Azərbaycana sərmayə qoymağa dəvət edirik»

Azərbaycan Prezidenti «CNN-International» kanalına müsahibə vermişdir

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev yanvarın 22-də Davosda «CNN-International» televiziya kanalının iqtisadi məsələlər üzrə müxbiri Riçard Kestə müsahibə vermişdir. Dövlət başçısı müsahibədə respublikamızın sürətli inkişaf etdiyini, beynəlxalq biznes ictimaiyyətinin Azərbaycana marağının artdığını diqqətə çatdırmışdır. Prezident İlham Əliyev bildirmişdir ki, bunu nəzərə alan Azərbaycan hökuməti xarici tərəfdaşları ilə sıx əməkdaşlıq üçün ölkəmizin biznes mühiti barədə daha dolğun məlumat formalaşdırmaq istəyir: «Biz qapılarımızı geniş şəkildə açmışıq və dostlarımızı, tərəfdaşlarımızı Azərbaycanda işlə-

məyə, sərmayə qoymağa dəvət etmək istəyirik».

Azərbaycanın öz tərəfdaşları ilə sıx dialoq qurmaq, birgə layihələr həyata keçirmək baxımından Dünya İqtisadi Forumunu ən əlverişli məkən hesab etdiyini deyən Prezident İlham Əliyev burada beynəlxalq biznes və siyasi dairələrin elitasının toplaşdığını, aparıcı beynəlxalq şirkətlərin rəhbərləri və nümayəndələri ilə səmərəli görüşlərin keçirildiyini qeyd etmişdir. Ölkəmizin xarici neft kompaniyaları, xüsusilə də bp şirkəti ilə 1994-cü ildən əməkdaşlığa toxunan dövlət başçısı ötən 20 illik tarixin hər iki tərəf üçün dostluq, əməkdaşlıq və tərəf-

daşlıq münasibətləri kimi keçdiyini, əlaqələrimizin bundan sonra hələ ən azı 20 il də davam edəcəyini bildirmişdir: «Çünki bizim hazırda, bp şirkəti ilə birgə həyata keçirdiyimiz layihələr gələcəyə yönəlib. Bu baxımdan, bp-nin digər tərəfdaşları ilə əməkdaşlığı məni narahat etmir». «CNN»-in müxbiri Riçard Kestin «Davosda Sizin üçün ən əhəmiyyətli məsələ nədir? Əlbəttə, bilirik ki, ləng qlobal artım məsələləri gündəmədir. Bu məsələlər inkişaf edən bazarlara və ölkələrə necə təsir göstərir? Bu, Sizi sözlən əsl mənasında narahat edirmi?» - sualına cavabında Prezident İlham Əliyev bildirmişdir ki, bu gün bizim iqtisadiyyatımız çox sabitdir. Biz iqtisadi böhran illərində belə, iqtisadi inkişafımızı davam etdirə bildik. Azərbaycan iqtisadiyyatı dünyada ən sürətlə inkişaf edən iqtisadiyyatlardan biridir. Biz 10 ildən də az müddətdə ümumi daxili məhsulu üç dəfə, yəni 300 faizdən çox artırmağa bildik. Hazırda bizim əsas məqsədimiz Azərbaycanın qeyri-enerji sektoruna, xüsusilə yüksək texnologiyalar, informasiya-kommunikasiya texnologiyaları və xidmət sahələrinə investisiyaları cəlb etməkdir.

Dövlətimizin başçısı müsahibədə qlobal iqtisadi və siyasi məsələlər barədə də fikirlərini bölüşmüşdür.

2 Nadərsiz ödənişlərin stimullaşdırılması ilə bağlı təkliflər hazırlanır

3 Ötən il Azərbaycanda 117 min yeni iş yeri açılıb

4 183040 nəfər işçi ilə əlavə əmək müqaviləsinin bağlanması təmin edilib

5 Sosial sığorta ödənişlərinin həcmində 22,1% artım var

Nadğsız ödənişlərin stimullaşdırılması ilə bağlı təkliflər hazırlanır

Qəzetimizin ötən buraxılışında xəbər verdiyimiz kimi, Vergilər Nazirliyində 2012-ci ilin yekunlarına və Vergi Məcəlləsinə edilmiş əlavə və dəyişikliklərə həsr olunmuş matbuat konfransı keçirilmişdir.

Vergilər nazirinin birinci müavini, 3-cü dərəcəli dövlət vergi xidməti müşaviri Natiq Əmirov 2012-ci il vergi orqanları üçün, xüsusən də dövlət büdcəsinin icrası baxımından əlamətdar mərhələ kimi dəyərləndirmişdir. Bildirmişdir ki, Vergilər Nazirliyinin xətti ilə dövlət büdcəsinə 6 milyard 25,4 manat vəsaitin ödənilməsi təmin olunmuşdur ki, bu da 2011-ci ilə müqayisədə 553,4 milyon manat və ya 10,1% çoxdur. «Qeyri-neft-qaz sektoru üzrə proqnoza 100,2% əməl olunmaqla, dövlət büdcəsinə 3 milyard 286,5 milyon sərbəhbər edilmişdir: bu, 2011-ci ilə nisbətən 415,7 milyon manat və ya 14,5% çoxdur. Hesabat dövründə toplanmış vergilərin 4 milyard 330,2 milyon manatı və ya 71,9%-i qeyri-dövlət sektoruna aiddir və bu göstərici 2011-ci ilə müqayisədə 13,4%, yaxud 512,6 milyon manat artıqdır. 2012-ci ildə Vergilər Nazirliyi tərəfindən həyata keçirilən nəzərdə tutulmuş tədbirlərinin gücləndirilməsi nəticəsində maliyyə sanksiyaları üzrə daxilolma 187,5 milyon manat olmuşdur. Vergi ödəyicilərində aparılan səyyar vergi yoxlamaları nəticəsində bu sahədə ödənişlər 49,7 milyon manat artaraq 415,8 milyon manat təşkil etmişdir».

2012-ci ildə həyata keçirilmiş operativ nəzarət tədbirləri nəticəsində əmək münasibətlərinin rəsmiləşdirilməsi və nağd hesablaşmalar sahəsində ciddi irəliləyişlərin əldə olunduğunu bildiren Natiq Əmirov vergi qanunvericiliyinin pozulmasına görə 417 cinayət işinin qaldırıldığını diqqətə çatdırmışdır: «Ötən il vergi orqanları tərəfindən kameral vergi yoxlamaları ilə 235,8 milyon manat əlavə vəsait hesablanmışdır: bu, ümumi hesablanmış 4,1%-ni təşkil edir. Aparılmış kameral vergi yoxlamaları nəticəsində il ərzində dövlət büdcəsinə 52,9 milyon manat məbləğində vəsait daxil olmuşdur ki, bunun da 36,5 milyon manatını bilavasitə vergi orqanlarında olan sənədlərlə əlavə hesablanmış məbləğ təşkil edir».

Bildirilmişdir ki, 2012-ci ildə nazirliyin İnternet Vergi İdarəsi vasitəsilə elektron formada 1 milyon 123 min 185 bəyannamə təqdim edilmişdir - bu, ümumi təqdim edilmiş 1 milyon 248 min 825 bəyannamənin 89,9%-ni təşkil edir. Ötən il dövlət büdcəsindən ayrılmış kapital qoyuluşu xərclərinə nəzarətin təmin olunması sahəsində də tədbirlər davam etdirilmişdir: «Əgər 2011-ci ildə Vergilər Nazirliyinə 561 dövlət qurumu tərəfindən 2979 satınalma müqaviləsi barədə məlumatlar təqdim edilmişdisə, 2012-ci ildə 596 dövlət qurumu tərəfindən 3864 satınalma müqaviləsi barədə məlumatlar daxil olmuşdur. 2011-ci ildə Vergilər Nazirliyinə 1315 vergi ödəyicisi ilə bağlanan və ümumi məbləği 4 milyard 322,6 milyon manat təşkil edən müqavilələr barədə məlumatlar təqdim edilmişdi, 2012-ci ildə isə 1380 vergi ödəyicisi ilə bağlanan, ümumi məbləği 6 milyard 34,4 milyon manat təşkil edən satınalma müqavilələri barədə məlumatlar daxil olmuşdur».

Əmək münasibətlərinə vergi nəzarətinin gücləndirilməsi məqsədilə 2012-ci ildə ciddi tədbirlərin həyata keçirildiyini diqqətə çatdıran nazir müavini ötən ilin ikinci yarısından başlayaraq 55069 vergi ödəyicisi üzrə 180021 əmək müqaviləsinin bağlandığını qeyd etmişdir: «Nəticədə hər bir vergi ödəyicisi üzrə artırılmış işçi sayı 3,3-ə bərabər olmuşdur. Fəaliyyət sahələri üzrə ən çox rəsmiləşdirmə faktı pərakəndə ticarət sahəsində qeyd alınmışdır. 23 min vergi ödəyicisi üzrə işçilərin sayı artırılmış, 40789 nəfər əmək müqavilələrinin bağlanması təmin edilmişdir. 2012-ci ilin sentyabr ayında vergi ödəyicilərinin təqdim etdiyi bəyannamələrdə 1 milyon 484 min 451 nəfər işçi sayı barədə göstəricilər əksini tapmışdır. Bu isə may ayı ilə müqayisədə 197056 nəfər və ya 15,3% çoxdur».

Matbuat konfransında qeyd edilmişdir ki, 2012-ci ilin əvvəlindən kommersiya-hüquqi şəxslərin onlayn qeydiyyatına,

vergi və digər büdcə daxilolmalarının internet vasitəsilə ödənişinə imkan verən yeni elektron xidmətlər hazırlanaraq istifadəyə verilmişdir. Kommersiya-hüquqi şəxslərin onlayn qeydiyyatı sistemi respublikada elektron imzadan istifadə edilməklə həyata keçirilən ilk layihələrdən biridir. Bu sistemin tətbiqi ölkədə elektron imzadan istifadə dairəsinin daha da genişlənməsinə müsbət təsir göstərmiş, qeyd olunan xidmətlər ölkə vətəndaşları və sahibkarlar tərəfindən rəğbətlə qarşılanmışdır. Qısa müddət ərzində 859 sayda məhdud məsuliyyətli cəmiyyətin elektron formada dövlət qeydiyyatına alınması buna əyani sübutdur: «2012-ci ilin noyabr-dekabr aylarında yerli investisiya məhdud məsuliyyətli cəmiyyətlərinin 40%-dən çoxu elektron formada dövlət qeydiyyatına alınmışdır. Həmçinin, ötən müddət ərzində elektron ödəniş sistemi üzərindən 88,5 milyon manat vəsaitin ödənilməsi təmin edilmişdir».

2013-ci ildə Vergilər Nazirliyinin xətti ilə dövlət büdcəsinə proqnozlaşdırılan daxilolmaların məbləği 6 milyard 400 milyon manat təşkil edir ki, bu da 2012-ci ilin proqnozuna nisbətən 8,3%, yaxud 488,4 milyon manat çoxdur. Cari ildə bu artımın əsas hissəsinin - 480 milyon manatın qeyri-neft sektorunun hesabına təmin edilməsi qarşıya məqsəd qoyulmuşdur.

Vergi Məcəlləsinə edilmiş son dəyişikliklərin zamanın tələbindən irəli gəldiyini deyən nazir müavini vurğulamışdır ki, məqsəd vergi ödəyicilərinin hüquqlarının müdafiəsi və mənafelərinin qorunması, vergi inzibatchılığının və vergi nəzarətinin daha da təkmilləşdirilməsidir: «Bunlar son illərdə Vergi Məcəlləsində edilmiş ən böyük dəyişikliklərdir və həmin dəyişikliklərin əsas hissəsini vergi ödəyicilərinə və vətəndaşlara müxtəlif vergi güzəştlərinin verilməsinə, sahibkarlıq mühitinin yaxşılaşdırılmasına, ölkəmizin investisiya cəlb ediliyinin artırılmasına xidmət edən tədbirlər təşkil edir».

Sadələşdirilmiş vergilərin hazırkı formatında gələcəkdə mümkün dəyişikliklərə bağlı sualı cavablandıraraq nazir müavini demişdir ki, vergi ödəyicilərinin bu vergi növünə münasibəti fərqlidir: «Hələ 2012-ci ilin yanvar ayında Vergi-

lər Nazirliyində keçirilmiş geniş konfrans zamanı məlum oldu ki, sahibkarların sadələşdirilmiş vergiyə münasibəti fərqlənir. Bir qrup sahibkar bu vergi növünün tətbiqi nəticəsində sahibkarlıq subyektləri arasında azad rəqabətin pozulduğunu iddia edir. Onların fikrincə, bu vergi növü ləğv edilməlidir. İkinci qrup sahibkarlar isə kiçik sahibkarlığın inkişafı baxımından bu vergi növünün hələ bir müddət də qüvvədə qalmasını zəruri sayır. Aparılan müzakirələr nəticəsində belə qərara alındı ki, həm hüquqi, həm də fiziki şəxslər üçün sadələşdirilmiş vergi ödəyicisi hüququ verən dövrü 120 min manat müəyyən edilsin. Bu dəyişiklik Vergi Məcəlləsində artıq öz əksini tapmışdır. Bu baxımdan, yaxın gələcəkdə sadələşdirilmiş verginin ləğvi hökumət üçün aktual deyil. Amma orta müddətli perspektivdə, xüsusən də xidmət sektorunda bu vergi növünün ləğvi, yaxud formatının dəyişdirilməsi məsələsi nəzərdən keçirilə bilər».

«Azərbaycan 2020: gələcəyə baxış» İnkişaf Konsepsiyası ilə bağlı suala cavab olaraq nazir müavini qeyd etmişdir ki, bu fundamental sənəd Vergilər Nazirliyi qarşısında da mühüm vəzifələr müəyyən etmişdir: «Hazırda Vergilər Nazirliyində genişmiqyaslı tədbirlər programı hazırlanır. Bu tədbirlər programı nazirliyin bütün fəaliyyət istiqamətlərini əhatə edəcək. Bura vergi qanunvericiliyinin Avropa standartlarına çatdırılması, Vergilər Nazirliyinin bütün xidmətlərinin elektron formada həyata keçirilməsi imkanının yaradılması, vergi dərəcələrinin optimallaşdırılması, bəzi vergi dərəcələrinin aşağı salınması və digər məsələlər aiddir».

Nazirliyin nağdsız ödənişlər sahəsində həyata keçirdiyi tədbirlərlə bağlı sualı cavablandıraraq Natiq Əmirov bildirmişdir ki, ölkə başçısının sərəncam və göstərişlərinə müvafiq olaraq, bu istiqamətdə ardıcıl tədbirlər həyata keçirilir: «Möhtərəm cənab Prezident hesab edir ki, nağdsız əməliyyatların xüsusi çəkisinin artırılması iqtisadiyyatda şəffaflığın artırılması və korrupsiyaya qarşı mübarizə baxımından mühüm addımlardan biridir. Bu istiqamətdə aidiyyəti dövlət qurumları, o cümlədən Vergilər Nazirliyi sistemli iş aparır. 2012-ci ildə bu işlərin intensivləşdirilməsi üçün nazirlikdə xü-

susi qərargah yaradılmış, təkə Bakı şəhərindəki ticarət və xidmət obyektlərində 33 min POS-terminalın quraşdırılması və istifadəyə verilməsi işi başa çatdırılmışdır. Həyata keçirilmiş tədbirlər nəticəsində vətəndaşların plastik kartlardan istifadəyə marağının artması müşahidə olunur. Xüsusən də Bakı şəhərində vətəndaşlarda plastik kartlarla alış-veriş mədəniyyəti formalaşır».

Bildirilmişdir ki, Vergi Məcəlləsinə əlavə və dəyişikliklərin tətbiqi ilə bağlı Vergilər Nazirliyinə 3 ay ərzində nağdsız hesablaşmaların stimullaşdırılması sahəsində təkliflər hazırlamaq tapşırığı verilmişdir: «Hazırda bununla bağlı nazirlikdə ciddi təkliflər hazırlanır. Məqsəd nağdsız ödənişlərin tətbiqi ilə bağlı artırımların təmin edilməsidir. Bu il ərzində nağdsız ödənişlərlə bağlı qanunverici, hüquqi və inzibati tədbirlər müsbət həllini tapmalıdır. Bəzi Avropa ölkələrində nağd ödənişlər üçün müəyyən limit tətbiq olunur. Azərbaycanda da belə normaların tətbiq olunması, eyni zamanda sahibkarlar üçün ciddi güzəştlərin edilməsi nəzərdən keçirilir. Bundan başqa, bəzi sahələrdə nağdsız ödənişlər zamanı vergidən tamamilə azad oluna bilər. Kartlar vasitəsilə alış-veriş edən vətəndaşlar üçün xüsusi həvəsləndirici kampaniyalar, bonuslar tətbiq ediləcək. Bütün bunlar nağdsız ödənişlərin genişləndirilməsinə ciddi tökan olacaq».

Vergi Məcəlləsinə yeni daxil edilmiş partnyorluq sazişi ilə bağlı məsələyə aydınlıq gətirən Natiq Əmirov demişdir ki, bu təcrübədən bir çox dünya ölkələrində geniş istifadə edilir. Qeyd olunmuşdur ki, bunda əsas məqsəd vergi rixslərinin minimuma endirilməsidir: «Bu halda, vergi ödəyicisi vergi qanunvericiliyinə tam riayət edəcəyi ilə bağlı üzünə öhdəlik götürəcək və vergi orqanının hər hansı yoxlama aparmasına ehtiyac qalmayacaqdır».

Matbuat konfransında Azərbaycan Kinematografıqlar İttifaqında aparılmış səyyar vergi yoxlamasının nəticəsində aşkar olunmuş pozuntular səbəbindən qaldırılmış cinayət işi, habelə «Binə» və «Sədə-rək» ticarət mərkəzlərində nəzarət-kassa aparatlarının quraşdırılması ilə bağlı suallar da ətraflı cavablandırılmışdır.

S.MUSTAFAFAYEV

Sahibkarlarla görüş

Tədbir Vergi Məcəlləsinə edilmiş son əlavə və dəyişikliklərə həsr olunub

Yanvarın 28-də Azərbaycan Dövlət Akademik Milli Dram Teatrının binasında keçirilmiş görüşdə Vergilər Nazirliyinin rəhbər vəzifəli şəxsləri və 400-dək sahibkar iştirak edib. Vergilər nazirinin müşaviri Ələkbər Məmmədov giriş nitqi ilə çıxış edərək bildirdi ki, Vergi Məcəlləsinə edilmiş son əlavə və dəyişikliklər, Prezident İlham Əliyevin qoyduğu tələblərə uyğun olaraq, Azərbaycanda partnyorluq, qarşılıqlı faydalara söykənən dövlət-biznes münasibətlərinin qurulması istiqamətində daha bir mühüm addımdır.

Ötən il iqtisadiyyatın bütün sahələrində olduğu kimi, vergi sistemində də kompleks islahatlar aparılmış, vergi qanunvericiliyinin təkmilləşdirilməsi, vergi inzibatchılığının möhkəmləndirilməsi və müasir informasiya texnologiyalarının tətbiqi ilə vergi ödəyicilərinə göstərilən xidmətlərin həm çeşidinin, həm də keyfiyyətinin yaxşılaşdırılması üçün sistemli və səmərəli işlər görülmüşdür. Vergilərin könlüllü ödənilməsi sisteminin inkişaf etdirilməsi, regionlarda sahibkarlığın inkişafı və əlverişli biznes mühitinin formalaşdırılması məqsədilə Vergilər Nazirliyi tərəfindən regionlarda, xüsusən vergi orqanı olmayan iri şəhər və rayonlarda fəaliyyət göstərən vergi ödəyicilərinə xidmət mərkəzlərinin işi təkmilləşdirilmişdir. Təkcə ötən il 10 yeni mərkəz tikilib ödəyicilərin istifadəsinə verilmiş və beləliklə, onların sayı 40-a çatdırılmış, mərkəzlərin Avtomatlaşdırılmış Vergi İnformasiya Sistemində (AVIS) qoşulmasına başlanılmışdır.

Vergilər Nazirliyinin Vergi siyasəti və strateji araşdırmalar Baş İdarəsinin rəisi Akif Musayev vurğulayıb ki, ölkə iqtisadiyyatının sürətlə inkişaf etdiyi və beynəlxalq iqtisadi əlaqələrin daha da geniş-

ləndiyi bir dövrdə vergi inzibatchılığının müasir metodlarından və texnologiyalardan istifadə olunması yolu ilə həyata keçirilməsi zərurəti yaranıb. Bu tələblərdən irəli gələrək, 2012-ci ildə də Vergi Məcəlləsinin təkmilləşdirilməsi istiqamətində işlər davam etdirilib. Vergi qanunvericiliyinin təkmilləşdirilməsinin konseptual əsasları vergi ödəyicilərinin hüquqlarının genişləndirilməsi, vergi güzəştlərinin minimuma endirilməsi, vergidən yayınma hallarına qarşı səmərəli mübarizənin təşkili, əlverişli investisiya mühitinin yaradılmasına əhatə edir. Eyni zamanda, bütün vergi ödəyiciləri üçün bərabər iqtisadi şəraitin yaradılması, ölkədə sahibkarlığın inkişafı və azad rəqabətin formalaşması vergi qanunvericiliyinin təkmilləşdirilməsinin əsas prinsiplərindəndir. Əlavə və dəyişikliklərin Vergi Məcəlləsinin qəbul olunmasının özü qədər əhəmiyyət kəsb edən hadisə olduğu vurğulanaraq qeyd olunub ki, Məcəllədə nəzərdə tutulmuş maddələr Azərbaycanda sahibkarların daha məhsuldar fəaliyyət göstərmələri üçün yaxşı fürsət yaradır: «Dövlət sahibkarlığı dəstəkləmək və sahibkarlıq subyektlərinin fəaliyyətini stimullaşdırmaq, özəl istehsal sahələrini inkişaf etdirmək üçün

münbit şərait yaradır, qeyri-neft sektorunun davamlı inkişafını təmin etmək məqsədilə müxtəlif tədbirlər həyata keçirir. Məcəlləyə edilmiş son dəyişikliklərin məqsədi də sahibkarlıq subyektlərinə dəstək göstərilməsi istiqamətində aparılan sistemli işlərin tərkib hissəsidir. Bu dəyişikliklər, həmçinin, «Azərbaycan 2020: gələcəyə baxış» İnkişaf Konsepsiyasına nəzərdə tutulan hədəflərə və məqsədlərə xidmət edir. Milli iqtisadiyyatda keçid dövrünün başa çatdığı və iqtisadi inkişafın yeni mərhələsinin başladığı vaxtda iqtisadi münasibətlərin tələblərindən irəli gələrək qeyri-neft sektorunun inkişafının daha da sürətləndirilməsi üçün aktiv vergi siyasətinin həyata keçirilməsi və stimullaşdırıcı vergi sisteminin tətbiqi olduqca vacibdir. Aktiv vergi sistemi təkrar istehsalın genişləndirilməsinə, müasir texno-

logiyaların istifadəsinə, kapitalın və əmək resurslarının məhsuldarlığının artırılmasına, biznes mühitinin əlverişliliyinin daha da yüksəldilməsinə münbit şərait yaradacaq. Passiv vergi siyasətindən aktiv vergi siyasətinə keçilməsi, azad (xüsusi) texnoloji iqtisadi zonaların yaradılması innovasiya və biliklərə əsaslanan iqtisadi inkişafın stimullaşdırılmasına əlverişli zəmin yaradır».

Sahibkarların nəzərinə çatdırılıb ki, vergi ödəyicilərinə güzəştlərin verilməsi ilə yanaşı, ölkəmizdə həyata keçirilən iqtisadi siyasətin nəticəsi olaraq investisiya qoyuluşlarının artması, yeni iş yerlərinin və istehsal sahələrinin yaradılması, sahibkarlığın inkişafı proqramları vergi-tutma bazasını genişləndirəcək və 2013-cü ilin vergi proqnozlarının tam icrasına şərait yaradır.

Tədbirdə Bakı Şəhər Vergilər Departamentinin struktur bölmələrinin rəhbərləri görüş iştirakçılarına Vergi Məcəlləsinə edilmiş dəyişikliklərin mahiyyəti barədə ətraflı izahlar veriblər. Məcəlləyə daxil edilmiş yeni anlayışlar, vergi ödəyicilərinin hüquqlarının genişləndirilməsi ilə bağlı müddəalar, kameral və səyyar vergi yoxlamalarına, operativ nəzarət tədbirlərinə və maliyyə sanksiyalarına edilmiş dəyişikliklər, vergi ödəyicilərinin bank hesablarına sərəncamların qoyulması və borclu vergi ödəyicilərinin əmlaklarının siyahıya alınmasındakı yeniliklər geniş şərh edildi.

Görüşün sonunda vergi ödəyicilərinin

müxtəlif məsələlərə bağlı çoxsaylı sualları cavablandırılıb. Tədbirdə iştirak edən sahibkarlar bu cür görüşlərin Vergi Məcəlləsinə edilmiş dəyişikliklərin mahiyyəti barədə geniş və zəruri məlumatlar əldə etməklə baxımından mühüm əhəmiyyət kəsb etdiyini bildirdilər.

Sara Ələkbərova, «Dəniz Diş» MMC: «Vergi Məcəlləsinə edilən əlavə və dəyişikliklərlə bağlı sahibkarlar arasında izahat işlərinin aparılmasına böyük ehtiyac var. Bu cür tədbirlər vergi ödəyicilərinin Məcəllədəki dəyişikliklərlə bağlı daha geniş bilgi əldə etməsi üçün faydalıdır».

Sahib Hüseynov, «Şamil» ASC: «Məcəlləyə edilən dəyişikliklər hazırkı şəraitin tələblərindən irəli gəlir və ödəyicilərin vergi sahəsində baş verən yeniliklər barədə vaxtında məlumatlandırılması çox müsbət nəticələr verir. Sahibkarların qanunvericilikdə olunan dəyişikliklərlə bağlı məlumatlandırılması ölkəmizdə vergi mədəniyyətinin yüksəlməsinə töhfə verir».

Nazim Nağıyev, «Novruz» ASC: «Məcəlləyə edilən əlavə və dəyişikliklərdə sahibkarlar üçün bir sıra güzəştlər nəzərdə tutulub - bunu dövlətin bizə olan diqqətinin təzahürü hesab edirəm. İnanıram ki, dəyişikliklər fəaliyyətimiz üçün güclü stimol olacaq».

Elza Süleymanova, «Azal-ış» müəssisəsi: «Vergi ödəyiciləri ilə bu cür görüşlərin, məlumatlandırma və izahat işlərinin aparılması zəruridir. Ödəyicilər qanunvericiliyə, Vergi Məcəlləsinə edilən əlavə və dəyişikliklər barədə yaranan sualları daha aydın cavabını belə görüşlər zamanı ala bilərlər».

Dilqəm Göyüşov, «Azal-fins» MMC: «Əlavə və dəyişikliklərlə tanış olmaşam, burada sosial güzəştləri xüsusən olaraq qeyd etmək istəyirəm: maddə ilə işləyən fiziki şəxslərin sosial şəraitinin yaxşılaşdırılması və vergi yükünün aşağı salınmasına yönəlməsi bu dəyişikliklərin bizim fəaliyyətimizə müsbət təsiri olacaqdır».

Elbrus CƏFƏRLİ,
Aytən NƏBİYEVƏ

Ötən il Azərbaycanda 117 min yeni iş yeri açılıb

Geridə qoyduğumuz 2012-ci ildə global iqtisadi böhranın mənfi təsirləri bir çox ölkələr üçün ciddi problemlər yaratmış, dövlət strukturlarının saxlanması xərclərinin azaldılması, biznes qurumlarının iflic vəziyyətinə düşməsi işsizliyin səviyyəsinin yüksəlməsinə gətirib çıxarmışdır. İlin yekunları xüsusən də Avropa Birliyi ölkələri üçün ürəkəyən olmamışdır: yanvar-noyabr aylarında bu geoiqtisadi məkanda işsizlik 2011-ci ilin eyni dövrü ilə müqayisədə 1,2% artaraq 11,8%-ə yüksəlmişdir. Ümumilikdə, Avropa ölkələrində 26 milyon nəfər işsizdir və bunun 10,7%-i amək qabiliyyətli insanlardır. Avropada iqtisadi böhranın daha çox ziyan vurduğu sosial təbəqə gənclərdir. Hazırda 25 yaşdan aşağı olan 4 avropalı gəncdən biri iş axtarır. Əgər 2008-ci ildə, yəni böhran başlayanadək Avropada gənclər arasında işsizliyin səviyyəsi 16% idisə, ötən il bu göstərici 23,4%-ə yüksəlib. Avrozonanın işsizlik sarıdan an problemlili ölkələri isə İspaniya və Yunanıstandır - bu ölkələrdə işsizliyin səviyyəsi 26%-i ötmüşdür.

Ölkəmizdə yoxsulluq 6%-ə enib

Avropa ölkələrindən fərqli olaraq, 2012-ci ili Azərbaycanda işsizlik probleminin ləğvi baxımından uğurlu mərhələ kimi dəyərləndirə bilərik. Ötən ilin yanvarında 5,6% təşkil edən işsizlik səviyyəsi ilin sonunda 5,2%-ə enib. Prezident İlham Əliyev Nazirlər Kabinetinin 2012-ci ilin sosial-iqtisadi inkişafının yekunlarına və 2013-cü ildə qarşıda duran vəzifələrə həsr olunmuş iclasında bunu yüksək göstərici kimi xarakterizə edib: «Keçən il 117 min yeni iş yeri açılmışdır ki, onlardan 93 mini daimi iş yeridir. Proqramın əvvəlindən 1 milyon 200 min yeni iş yeri açılmışdır ki, bu da öz növbəsində işsizliyin böyük dərəcədə azaldılmasına xidmət göstərmişdir. İşsizliyin səviyyəsi 2012-ci ildə bir qədər aşağı düşmüş və indi 5,2 faiz səviyyəsindədir. İşsizliklə bilavasitə bağlı olan yoxsulluğun səviyyəsi də aşağı düşmüşdür - 7,6 faizdən 6 faizə. Bu, hesab edirəm ki, hətta inkişaf etmiş ölkələr üçün çox gözəl göstəricidir».

Ötən il qeyri-neft sektorunun və sahibkarlığın inkişafı, yeni müəssisələrin işə salınması istiqamətində həyata keçirilən sistemli tədbirlər əmək qabiliyyətli əhalinin iqtisadi fəallığının yüksəlməsinə, eləcə də ölkənin məşğulluq strategiyasının səmərəliliyini imkan verir. 2003-cü ildən ötən ilin sonunadək ölkədə 1 milyon 100 mindən çox iş yeri açılıb, işsizliyin səviyyəsi 28%-dən 5,2%-ə düşüb. Ekspertlərin fikrincə, əmək bazarının leqallaşdırılması, iş yerlərinin rəsmiləşdirilməsi istiqamətində həyata keçirilən tədbirlər nəticəsində 2013-cü ildə bu rəqəm nəzərəcarpacaq dərəcədə aşağı enəcək.

Ümumilikdə, infrastrukturun müasirləşdirilməsi və investisiya mühitinin sağlamlaşdırılması, yeni sənaye texnoparklarının yaradılması tədbirləri özlə sektorun ümumi daxili məhsulda payının artımını təmin etməklə yanaşı, yeni iş yerlərinin açılmasına da stimullaşdırır. Yeni iş yerlərinin, əsasən, regionlarda, eyni zamanda istehsal və emal sənayesi sahələrində yaradılması

bunun bariz göstəricisi hesab oluna bilər. Hazırda muzdlı çalışan işçilərin 23,1%-i məhsul istehsal sahələrində, 6,3%-i emal sənayesində, 3%-i kənd təsərrüfatı, meşə təsərrüfatı və balıqçılıq, 7,6%-i tikinti, 1,3%-i turistlərin yerləşdirilməsi və ictimai işə sahələrində məşğuldurlar.

Əhalinin gəlirləri artır

Mühüm göstəricilərdən biri də ölkədə əməkhaqqının yüksək olmasıdır. Ötən ilin yanvar-oktyabr aylarında ölkə iqtisadiyyatında muzdlı çalışan işçilərin orta aylıq əməkhaqqı 2011-ci ilin müvafiq dövrünə nisbətən 9% artaraq 390,2 manat təşkil edib. Hesabat dövründə muzdlı çalışan işçilərin orta aylıq əməkhaqqı neft sektorunda 1413,7 manat, qeyri-neft sektorunda 361,7 manat, dövlət bölməsində 327,7 manat, özəl bölmədə isə 488,9 manat olub. Digər fəaliyyət növləri ilə müqayisədə mədəniyyət sənayesində, maliyyə və sığorta fəaliyyətində, informasiya və rabitədə, peşə, elmi və texniki fəaliyyət sahələrində,

tikintidə orta aylıq nominal əməkhaqqı daha yüksəkdir.

Yeni iş yerlərinin açılması, əməkhaqqının artımı tədbirləri əhalinin pul gəlirlərinin artım dinamikasına da müsbət təsirinə göstərir. 2012-ci ilin yanvar-noyabr aylarında əhalinin hər nəfərinə düşən gəlirlər 2011-ci ilin eyni dövrünə nisbətən 12,2% artaraq 3260,5 manat və ya orta hesabla ayda 296,4 manat təşkil edib. Ölkə əhalisi tərəfindən əldə edilmiş 29,9 milyard manatlıq gəlirin 64%-i son istehlak xərclərinə, 8,3%-i vergi, sosial sığorta və könnüllü üzvlük haqlarının, 1,6%-i kreditlər üzrə faizlərin ödənilməsinə sərf edilib, 26,1%-i yığıma yönəldilib. Əhalinin sərəncamında qalan gəlirləri 27,4 milyard manat təşkil edərək 2011-ci ilin eyni dövrünə nisbətən 14% artıb.

Gəlirlərin artması əhalinin banklardakı əmanətlərinə də müsbət təsir göstərib. Ötən ilin noyabr ayının 1-nə olan məlumata görə, əhalinin banklardakı əmanətlərinin həcmi 2011-ci ilin eyni dövrü ilə müqayisədə 27,6% artaraq 4 milyard 689,7 milyon manata çatıb. Azərbaycan manatının məzənnəsinin sabitliyi əmanətçilərin öz vəsaitlərini banklara milli valyuta ilə qoymağa sövq edir. Bunun nəticəsidir ki, ötən ilin hesabat dövründə əhali əmanətlərinin 57,7%-ni banklara milli valyuta ilə qoyub. Eyni zamanda, vətəndaşların özəl banklara etibarını da sürətlə artır. Əmanətlərin 75,9%-nin özəl banklarda yerləşdirilməsi bunun yəni sübutudur.

Samir MUSTAFAYEV

Akif Musayev

Azərbaycan Respublikası
Vergilər Nazirliyinin
Vergi siyasəti və strateji araşdırmalar
Baş İdarəsinin rəisi

Rakurs

Sənaye və texnologiyalar parkları üçün vergi güzəştləri

Sənaye və texnologiyalar parklarının yaradılması sahəsində xarici ölkələrin təcrübəsi göstərir ki, dünya iqtisadiyyatında qloballaşma proseslərinin sürətləndiyi və bazara çıxışla bağlı rəqəbat mübarizəsinin gücləndiyi bir şəraitdə bu sahədə fəaliyyət göstərən sahibkarlıq subyektlərinə dövlət dəstəyinin verilməsi ölkə iqtisadiyyatının dayanıqlı inkişafını təmin edən müsbət amillərdən biridir. Sənaye və texnologiyalar parkları inkişaf etmiş ölkələrdə, o cümlədən ABŞ-da, Yaponiyada və Çində geniş şəkildə yayılmışdır və həmin ölkələrin iqtisadiyyatında əhəmiyyətli rol oynayır.

Beynəlxalq təcrübəyə uyğun olaraq, sənaye parkı dedikdə, ümumi infrastruktur və qarşılıqlı istehsal əlaqələrinə malik olan istehsal və digər müəssisələrin birləşdiyi xüsusi ərazi nəzərdə tutulur. Sənaye parkları vasitəsilə ümumi fəaliyyət sferası və vahid mühəndis infrastrukturunu, o cümlədən vahid enerji obyektləri, elektrik və istilik şəbəkələri, su, kanalizasiya qurğuları olan müəssisələrin birləşməsi təşkil olunur. Fə-

«Azərbaycan Respublikasının Vergi Məcəlləsinə dəyişikliklər edilməsi haqqında» Azərbaycan Respublikasının 1 yanvar 2013-cü il tarixdən qüvvəyə minmiş Qanununa əsasən, ölkədə sənaye və texnologiyalar parkının inkişafına əlverişli vergi mühitinin yaradılması məqsədilə Vergi Məcəlləsində bir sıra dəyişikliklər edilməlidir

aliyyətin belə formada təşkil olunması sənaye parkının bütün iştirakçılarının infrastruktur xərclərinin azaldılmasını təmin etməklə onların hər birinin fəaliyyətinin səmərəliliyini artırılmasına imkan yaradır. Texnologiyalar parkları dedikdə isə elmi-texniki ixtiraların, nou-hau və digər elmtutumlu texnologiyaların yaradılması məqsədilə innovasiya fəaliyyəti göstərən müəssisələrin təşkil olunduğu və onların səmərəli fəaliyyətinin təşkili üçün maddi-texniki, sosial-mədəni, servis, maliyyə və digər bazadan ibarət olan əmlak komplekslərinin yerləşdiyi ərazi başa düşülür. Ümumiyyətlə, texnologiyalar parklarının yaradılması elm və istehsal müəssisələrinin vahid ərazi üzrə birləşdirilməsini və onların birləşməsi fəaliyyətini nəzərdə tutur.

Sənaye və texnologiyalar parklarının iqtisadi inkişafı müsbət rolunu barədə beynəlxalq təcrübə nəzərə alınmaqla, Azərbaycanda da bu sahənin inkişafı etdirilməsi dövlətimizin həyata keçirdiyi uğurlu iqtisadi siyasətin tərkib hissələrindən birinə çevrilmişdir. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin fərmanı ilə imzalanmış «Azərbaycan 2020: gələcəyə baxış» İnkişaf Konsepsiyasının istiqamətlərindən biri də innovativ sahibkarlığın inkişaf etdirilməsini, elmtutumlu məhsulların və texnologiyaların işlənilməsi və təbii üçün texnoparkların və innovasiya zonalarının yaradılmasını nəzərdə tutur. Ölkə başçısının fərman və sərəncamları ilə artıq Bakı şəhərində Balaxanı Sənaye Parkı, Sumqayıt şəhərində Kimya Sənaye Parkı və Sumqayıt Yüksək Texnologiyalar Parkı yaradılmışdır.

Vergi Məcəlləsində edilmiş dəyişikliklərə əsasən, sənaye və texnologiyalar parklarında sahibkarlıq fəaliyyəti göstərən fiziki şəxslərin gəlirlərinin 7 il müddətinə gəlir vergisindən (102.1.21-ci maddə), parkların idarəedici təşkilatının və operatorunun mənfəətinin parkın infrastrukturunun tikintisinə və saxlanılmasına yönəldilmiş hissəsi müddət qoyulmadan mənfəət vergisindən (106.1.12-ci maddə), sənaye və texnologiyalar parklarının rezidenti olan hüquqi şəxslərin bu fəaliyyətdən əldə etdikləri gəlirləri 7 il müddətinə mənfəət vergisindən (106.1.13-cü maddə), sənaye və texnologiyalar parklarının infrastrukturunun, istehsal sahələrinin yaradılması və tikintisi məqsədilə idarəedici təşkilat və operator tərəfindən idxal edilən texnikaların, texnoloji avadanlıqların və qurğuların idxalının müddət qoyulmadan ƏDV-dən (164.1.15-ci maddə), parkların rezidenti olan şəxslər tərəfindən qeyd olunan məqsədlər üçün götürülən texnika, texnoloji avadanlıq və qurğuların idxalının 7 il müddətinə ƏDV-dən (164.1.16-cı maddə) azad edilməsi nəzərdə tutulmuşdur.

Eyni zamanda, parkların idarəedici təşkilatı və operatoru, parkların rezidenti olan hüquqi və fiziki şəxslər parklardakı əmlak və istifadə etdikləri torpaqlara görə əmlak və torpaq vergilərindən 7 il müddətinə (199.7-ci və 207.3-cü maddələr), parkların idarəedici təşkilatı və operatoru parklardakı əmlak və istifadə etdikləri torpaqlara görə əmlak və torpaq vergilərindən müddət qoyulmadan (199.8-ci və 207.4-cü maddələr) azad edilmişdir.

RƏQƏMLƏRİN DİLİ İLƏ

❖ Ötən il qeyri-neft sektorunda ümumi daxili məhsul istehsalı **9,7%** artmışdır.

❖ 2012-ci ilin ilkin yekunlarına görə əhali gəlirlərinin **61%-i** son istehlakın, **8,6 %-i** vergilərin, sosial sığorta və üzvlük haqlarının, **1,1%-i** kreditlər üzrə faizlərin ödənilməsinə, **29,3 %-i** isə əmanətlərin və kapitalın artırılmasına yönəldilmişdir.

2012-ci il: vergi xidmətlərinin statistik mənzərəsi

Vergi xidməti mərkəzlərinə müraciətlər artır

Ölkədə sahibkarlığın inkişafı və əlverişli biznes mühitinin formalaşdırılması, vergilərin könnüllü ödənilməsi sisteminin inkişaf etdirilməsi, elektron xidmətlərdən istifadəni asanlaşdırma məqsədilə yaradılmış vergi xidməti mərkəzlərinin fəaliyyəti vergi orqanları tərəfindən həyata keçirilən yoxlama-nəzarət, təhlil və təhqiqat, məcburi alınma prosesləri istisna olmaqla vergi ödəyicilərinə göstərilən xidmətlərin bütün spektrini əhatə edir. Ölkəmizin, əsasən, vergi orqanının olmayan ərazilərində ümumilikdə 40 belə mərkəz vergi ödəyicilərinin xidmətindədir.

2011-ci ildə mərkəzlərdə 54237 vergi ödəyicisinə 138327 xidmət, 2012-ci ildə isə 102666 vergi ödəyicisinə 240534 xidmət göstərilmişdir. Beləliklə, 2011-ci ilə müqayisədə ötən il mərkəzlərə müraciət etmiş vergi ödəyicilərinin sayı 89,3%, göstərilmiş xidmətlərin sayı isə 73,9% artmışdır. Xidmətlərin əhatə dairəsinin genişləndirilməsi məqsədilə mərkəzlərin Avtomatlaşdırılmış Vergi İnformasiya Sistemində (AVIS) və «Axtarış&hesabat» informasiya sistemində inteqrasiyasına başlanılmışdır. Hazırda Bakının Nəsimi və Nərimanov, eləcə də Balakən və Qax rayonlarındakı vergi ödəyicilərinə xidmət mərkəzləri AVIS-ə qoşulmuşdur.

Məlumatlandırma və təbliğat tədbirləri genişləndirilib

Bu məqsədlə vergilərə aid ümumilikdə 111.500 tirajla 14 adda buklet və jurnal nəşr etdirilərək vergi ödəyicilərinə çatdırılması üçün vergi orqanlarına paylanılmışdır.

Məlumatlandırma və təbliğat tədbirlərinin əsas istiqamətləri nağdsız ödənişlər və əmək müqavilələri ilə bağlı olmuşdur.

Vergilərin elektron ödənişi sisteminə başlanılması və ölkədə POS-terminalardan istifadənin genişləndirilməsi ilə əlaqədar olaraq, vətəndaşların məlumatlandırılması məqsədilə videoçarxlar hazırlanaraq Vergilər Nazirliyinin saytında yerləşdirilmişdir. «Facebook» sosial şəbəkəsində istifadəçilər arasında nağdsız ödəmələrin təbliğatına həsr olunmuş fotosəhifə müsbəti keçirilmiş, «Bakı Taksii MMC ilə əldə edilmiş razılaşmaya əsasən, «London taksiləri»ndə nağdsız ödənişlərin üstünlükləri və plastik kartlardan istifadə barədə reklamlar yerləşdirilmişdir. Əmək münasibətlərinə nəzarət sahəsində sosial reklamlar hazırlanmış, bu mövzuda 145841 vergi ödəyicisinə SMS göndərilmişdir.

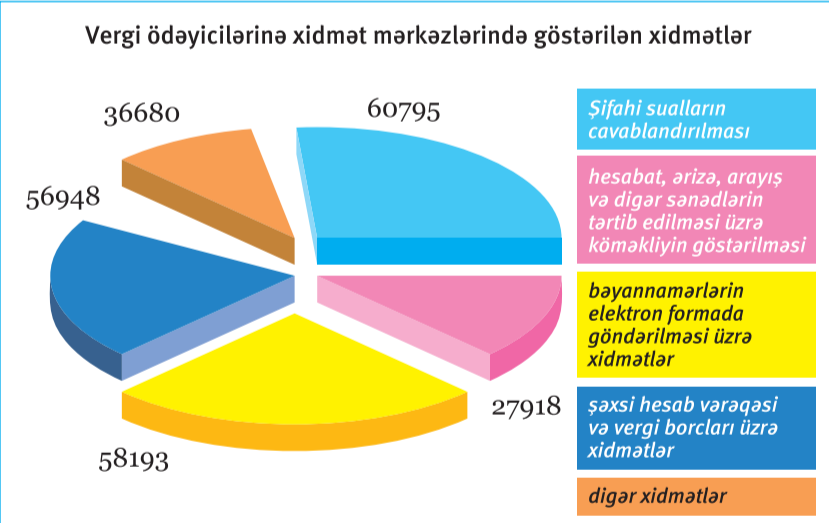
Vətəndaşların maliyyə və vergi, pulun idarə edilməsi sahəsində biliklərinin artırılması məqsədilə dünyanın 20 ölkəsində təbii olunan «İqtisadi futbol» intellektual oyununun Azərbaycan dilində versiyası hazırlanmış, VISA şirkəti və Mərkəzi Bank nümayəndələri ilə birlikdə təqdimatı keçirilmişdir. Keçən ilin əvvəlindən bu layihənin təbiiqinə başlanılmış və Xaçmaz, Zaqatala, Balakən və Qax rayonlarındakı ümumtəhsil məktəblərindən ümumilikdə 137 müəllimə vergilər sahəsində təlim keçilmiş, onlara «Vergi dostu» sertifikatı təqdim olunmuşdur.

2012-ci ilin dekabr ayında Bakıda iki peşə liseyində «Vergi tədris otağı» istifadəyə verilmiş, müasir avadanlıqlar, kompüter dəstləri, vergilərə aid kitablar, dərs və-

saitləri, bukletlər, lövhələr və s. ilə təchiz olunmuşdur.

2012-ci il ərzində keçirilmiş 799 görüş, brifinq və seminar-məşğələdə 20253 vergi ödəyicisi iştirak etmişdir. 2011-ci ilə müqayisədə görüşlərin sayı 18,4% artmışdır. Bələdiyyələrin vergi xidməti əməkdaşları ilə 552 seminar-məşğələ keçirilmişdir. Vergi ödəyicilərinə ünvanlı xidmətin göstərilməsinə

məsi, bu sahədə funksional idarəetmənin yeni formalarının tətbiqi məqsədilə məlumat köşklərinin quraşdırılmasına başlanılmışdır. Sensor monitorlu elektron aparatlar nazirliyin məlumat resurslarına çıxışı təmin etmək üçün nəzərdə tutulub. Artıq Bakı Metropoliteninin səkkiz stansiyasında 15, Heydər Əliyev Beynəlxalq Hava Limanında isə 4 info-köşk quraşdırılmışdır.

üstünlük verilərək 11572 vergi ödəyicisinə səyyar məlumatlandırma xidməti göstərilmişdir: 2011-ci il ilə müqayisədə bu xidmətlə əhatə edilmiş vergi ödəyicilərinin sayı 34,3% artmışdır.

2012-ci ildə Vergilər Nazirliyinin rəsmi internet sahifəsinin (www.taxes.gov.az) tərtibatı dəyişdirilmiş və yeni dizaynda istifadəçilərə təqdim edilmişdir. Ötən il 2011-ci ilə müqayisədə Vergilər Nazirliyinin rəsmi internet sahifəsinə daxil olan şəxslərin sayı 11,3% artaraq 3.038.779 olmuşdur. Qeyd olunan dövr ərzində internet sahifəsinin «Sual-cavab» bölməsinə daxil olmuş 2298 müraciətin 99,3%-i qısa müddət (1-10 gün) ərzində cavablandırılmışdır.

Azərbaycanda fəaliyyət göstərən internet sahifələri ilə bağlı «Multimedia» İnformasiya Sistemləri və Texnologiyaları Mərkəzi tərəfindən həyata keçirilən monitorinqin nəticələrinə görə Vergilər Nazirliyinin rəsmi internet sahifəsi (www.taxes.gov.az) ardıcıl olaraq 5-ci dəfə ilin ən yaxşı internet resursu hesab edilmişdir.

Vergi xidmətlərində istifadə imkanları asanlaşdırılıb

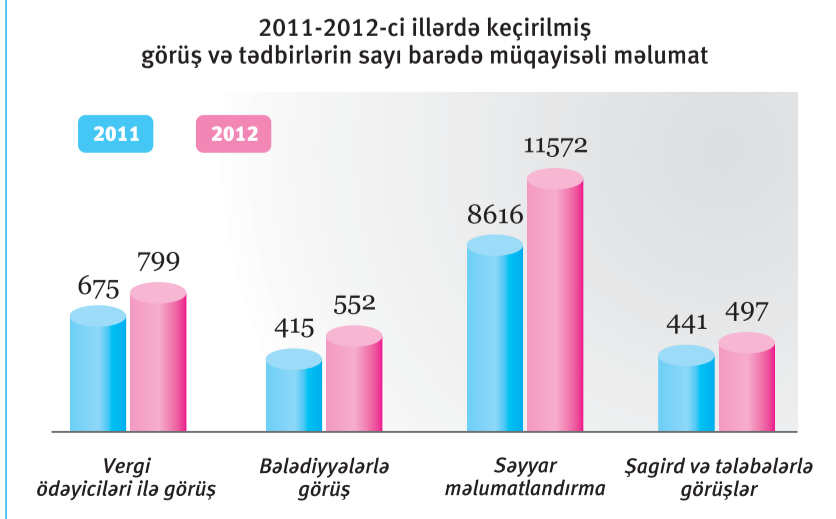
Vergi ödəyicilərinin məlumat əldə etmə imkanlarının genişləndirilib

Telefon-məlumat xidməti

2012-ci ildə Vergilər Nazirliyinin Telefon-məlumat xidməti tərəfindən vergi ödəyicilərinin və vətəndaşların ümumilikdə 273131 müraciəti cavablandırılmışdır ki, bu da 2011-ci ilə müqayisədə 12,2% çoxdur. Canlı rejimdə fəaliyyət zamanı vergi ödəyicilərinin və vətəndaşların 138910 müraciəti müfəttiş-operatorlar tərəfindən cavablandırılmışdır: bu, 2011-ci ilin göstəricisi ilə müqayisədə 18,2% çoxdur.

Vergi öhdəliklərinə könnüllü əməl edilməsi səviyyəsini yüksəltmək və vergi ödəyicilərinin vaxtına qənaət etmək məqsədilə ötən il «Azercell» abonentlərinin istifadə edə biləcəyi «İkitərəfli SMS xidməti» yaradılmışdır. Yeni xidmət vergi ödəyicilərinin daxil olmuş standart SMS-lərin avtomatik olaraq SMS vasitəsilə cavablandırılmasını nəzərdə tutur. Belə ki, vergi ödəyiciləri Vergilər Nazirliyinin müəyyən etdiyi xüsusi nömrəyə - 8195-ə SMS göndərməklə vergi borcu, təqdim edilməli bayannamələr və hesablamaş vergilər barədə daha bir informasiya mənbəyi vasitəsilə vergi öhdəliklərini vaxtında yerinə yetirmək imkanı əldə etmişlər.

Arzu İBRAHİMOVA

Sabaha etibarlı təminat

«Vergilər» və «Kaspi» qəzetləri «Azərbaycanda əmək bazarı: qeyri-leqal məşğulluqla mübarizə» mövzusunda birgə «dəyirmi masa» təşkil etmişlər

«Dəyirmi masa»da mövcud vəziyyət və problemlər, habelə qarşıda duran vəzifələr geniş müzakirə olunmuşdur. Tədbirdə Vergilər Nazirliyinin Vergi siyasəti və strateji araşdırmalar Baş İdarəsinin Strateji araşdırmalar idarəsinin rəisi İmran Qarayev, Vergilər Nazirliyinin Audit və operativ nəzarət sahələri üzrə müşavir xidməti bölməsinin rəisi Ömər Cəfərov, Əmək və Əhəlinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi yanında Dövlət Əmək Müfəttişliyinin rəis müavini Məhərrəm Məhərov, İqtisadi İnkişaf Nazirliyinin Regionların inkişafı və dövlət proqramları şöbəsinin müdiri Sahib Məmmədov, Əmək və Əhəlinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi yanında Dövlət Məşğulluq Xidmətinin Əmək bazarının təhlili və statistika şöbəsinin müdiri İsa Həsənov, Vətəndaşların Əmək Hüquqlarını Müdafiə Liqasının sədri Sahib Məmmədov, Dövlət Sosial Müdafiə Fondunun Maliyyə-büdcə şöbəsinin rəisi İdris İsayev, «Kaspi» qəzetinin baş redaktoru Natiq Məmmədov və «Vergilər» qəzetinin baş redaktoru Anar Əliyev iştirak etmişlər.

«Mətbuat əmək müqavilələrinin əhəmiyyətini cəmiyyətə geniş izah etməlidir»

«Kaspi» qəzetinin baş redaktoru Natiq Məmmədov tədbiri açaraq demişdir ki, «Kaspi» və «Vergilər» qəzetləri ölkənin iqtisadi həyatı ilə bağlı aktual mövzularda silsilə «dəyirmi masa»lar təşkil etməyi planlaşdırır. Məqsəd ictimaiyyətin diqqətini cəmiyyətin aktual problemlərinə yönəltmək, mövcud problemlərin həllində kütləvi informasiya vasitələrinin imkanlarını səfərbər etməkdir. Müxtəlif dövlət qurumlarının iştirakı ilə keçiriləcək belə silsilə tədbirlər həm cəmiyyətin məlumatlandırılması, həm də maarifləndirmə baxımından əhəmiyyətli olacaqdır.

Qeyd olunmuşdur ki, ilk tədbirin qeyri-leqal məşğulluq probleminə həsr olunması da bu məsələnin hər bir vətəndaş üçün prinsipial əhəmiyyət daşıması ilə şərtlənir: «Xüsusən də əmək müqavilələrinin imzalanması dövlət qurumları ilə yanaşı, hər bir vətəndaşın mənafeyi baxımından vacibdir. Vətəndaş belə bir müqavilə imzalamıqla öz sabahkı təminatı yaradır, sosial sığorta ödənişləri etməklə dövlətə etibarını nümayiş etdirir. Mətbuat orqanlarının vəzifəsi isə bütün bunların əhəmiyyətini cəmiyyətə geniş izah etmək, maarifləndirmə işi aparmaqdır. Ümidvarıq ki, müvafiq dövlət qurumlarının bununla bağlı apardıqları təbliğat işləri də kampaniyaçılıqdan uzaq olacaqdır».

«Vergilər» qəzetinin baş redaktoru Anar Əliyev bildirmişdir ki, Vergilər Nazirliyi və Dövlət Əmək Müfəttişliyi tərəfindən aparılan araşdırmalara görə, işçilərlə əmək müqavilələrinin bağlanması məsələsində hələ də ciddi problemlər mövcuddur. Əksər hallarda işçi ilə işəgötürən arasında gizli razılıqlar əldə edilir və bundan uduzan tərəf işçinin özü və dövlət olur. Qeyd olunmuşdur ki, hər bir vətəndaş, əmək müqaviləsi imzalamadan çalışan hər bir işçi bilməlidir ki, əmək müqavilələrinin bağlanmaması təkcə dövlət büdcəsinə ödənilməli vergilərin gizlədilməsi deyil, eyni zamanda vətəndaşın özü üçün yaratdığı ciddi sosial problemdir: «Hər bir vətəndaş bilməlidir ki, onun sosial təminatının gələcəyi öz əlindədir və bu prosesdə fəal iştirak etmək gələcəkdə sosial hüquqların tam təminatı ilə nəticələnir. Pensiya-müavinət təminatında işçilərlə əmək müqaviləsinin bağlanması, əmək haqlarının leqallaşdırılması, məcburi dövlət sosial sığorta haqlarının vaxtında ödənilməsi mühüm rol oynayır. Mövcud vəziyyət göstərir ki, cəmiyyətin bu istiqamətdə məlumatlandırılmasına ciddi ehtiyac var və bu işdə kütləvi informasiya vasitələrinin üzərinə xüsusi məsuliyyət düşür».

«Problemə daha çox özəl sektorda rast gəlinir»

Məhərrəm MƏHƏROV,
Dövlət Əmək Müfəttişliyi Xidmətinin rəis müavini;

Cəmiyyət üçün mühüm əhəmiyyətə malik mövzularla bağlı tədbirlərin təşkili respublikada əmək qanunvericiliyinə nəzarəti həyata keçirən Dövlət Əmək Müfəttişliyinin işinə də ciddi dəstəkdir. Təcrübə göstərir ki, qeyri-leqal məşğulluqla mübarizə sahəsində ən səmərəli tədbirlərdən biri cəmiyyətin maarifləndirilməsidir. Bu baxımdan, dövlət strukturları ilə yanaşı, kütləvi informasiya vasitələrinin də qarşısında mühüm vəzifələr dayanır.

Ölkədə qeyri-leqal məşğulluğun aradan qaldırılması, iş yerlərinin rəsmiləşdirilməsi, işəgötürənlərlə işçilər arasında əmək müqavilələrinin imzalanması dövlət strukturları qarşısında ciddi vəzifələr kimi qoyulub. Dövlət Əmək Müfəttişliyi Xidməti bu sahədə bilavasitə məsul dövlət orqanlarından biri olaraq, ardıcıl tədbirlər həyata keçirir. Lakin etiraf etməliyə ki, bütövlükdə əmək bazarını tam nəzarətdə saxlamaq, işəgötürənlərlə işçilər arasında münasibətlərin əmək müqaviləsi əsasında rəsmiləşdirilməsinə nail olmaq müəyyən obyektiv səbəblərə görə çətindir. Çünki Azərbaycanda hüquqi və fiziki şəxslərlə yanaşı, qeyri-leqal sahibkarlıq fəaliyyəti ilə gəlir əldə etmək məqsədi güdən işəgötürənlər var. İşəgötürənlərlə əmək müqavilələrinin imzalanmaması nəticəsində işçilər məzuniyyət, icbari sosial sığorta, iş vaxtının tənzimlənməsi və digər hüquqlarını itirmiş olurlar. Belə insanlar işdən çıxarıldıqda işlədiklərini heç cür sübut edə bilmirlər. Dövlət Əmək Müfəttişliyi Xidməti bu münasibətləri tam nəzarətdə saxlamaq, eyni müəssisədə müntəzəm reydlər keçirmək imkanında və səlahiyyətində deyil. Problem həlli üçün həm işəgötürən, həm də işçi əmək müqavilələrinin rəsmiləşdirilməsinin əhəmiyyətini dərk etməli, bunda maraqlı olmalıdırlar.

Dövlət Əmək Müfəttişliyi Xidməti bu sahədə səmərəli nəticələrə nail olmaq üçün fəaliyyətini həm Vergilər Nazirliyi, həm də Dövlət Sosial Müdafiə Fondu ilə əlaqələndirir. Son aylarda həm

televiziyalarda, həm də insanları sıx olduğu məkanlardakı reklam lövhələrində, nəqliyyat vasitələrinin üzərində və digər yerlərdə əmək müqaviləsinin imzalanmasını təşviq edən reklamlara geniş rast gəlmək mümkündür. Əmək müfəttişləri tərəfindən həyata keçirilən tədbirlər nəticəsində 2012-ci ildə ümumilikdə 46735 nəfərlə əmək müqaviləsinin imzalanması təmin edilib. 2012-ci ildə 1194-ü dövlət, 7147-si özəl təşkilatlar olmaqla 8341 işəgötürənin əmək qanunvericiliyinə hansı səviyyədə əməl etməsinə dövlət nəzarəti həyata keçirilib. Nəzarət tədbirləri zamanı təxminən 18 min hüquq pozuntusu aşkar edilərək onların aradan qaldırılmasına nail olunub. Əlbəttə, bəzi hüquq pozuntularının aradan qaldırılması müəyyən müddət tələb edir.

Müşahidələr göstərir ki, işçilərlə əmək müqavilələrinin imzalanmaması hallarına daha çox özəl sektorda yol verilir. Bəzən ayrı-ayrı müəssisələr tərəfindən işçilərə ödənilməli əməkhaqqının, sosial müavinətlərin gecikdirilməsi, yaxud verilməməsi ilə əlaqədar qanun pozuntularına rast gəlinir. Ötən il həyata keçirilən nəzarət tədbirləri nəticəsində işəgötürənlər tərəfindən 1 milyon 190 min manat belə vəsaitin işçilərə ödənilməsi təmin edilib. Bütün bunlarla yanaşı, Dövlət Əmək Müfəttişliyi Xidməti istehsalatda baş vermiş bədbəxt hadisələrin qarşısını almaq, əməyin təhlükəsizliyinin təmin edilməsi sahəsində də intensiv iş aparır. «İcbari sığorta haqqında» Qanuna əsasən, işəgötürənlər işçilərini məcburi sığorta etməlidirlər. Əgər işəgötürən işçini sığorta etdiribse, hər hansı bədbəxt hadisə zamanı xərcləri ödəməkdən də azad edilir, eyni zamanda, sığorta şirkəti iş yerində əməyin təhlükəsizliyinin təşkiliyə nəzarət etməkdə maraqlı olur.

Təbii ki, istehsalatda bədbəxt hadisələrdən tamamilə sığortalanmaq mümkün deyil və inkişaf etmiş ölkələrdə də belə hallara çox rast gəlinir. Beynəlxalq Əmək Təşkilatının hesabatına görə, il ərzində dünyada təxminən 2 milyon 300 min nəfər istehsalatda baş vermiş bədbəxt hadisələr nəticəsində dünyasını dəyişir. Azərbaycanda 2012-ci ildə istehsalatda 212 bədbəxt hadisə baş verib. Bu hadisələrin zamanı 82 nəfər ölüb, 159 nəfər müxtəlif bədən xəsarətləri alıb. İstehsalatda, o cümlədən tikintidə baş vermiş bədbəxt hadisələr zamanı, tərəflər arasında əmək müqaviləsinin bağlanmaması səbəbindən, işçilərin həmin müəssisələrdə işlədiyini sübuta yetirmək çətin olur. Bu cür xoşagəlməz hadisələrin qarşısını almaq üçün işəgötürənlə işçi arasında əmək müqaviləsinin imzalanmasına nail olmaq lazımdır...

«183040 nəfər işçi ilə əlavə əmək müqaviləsinin bağlanması təmin edilib»

İmran QARAYEV, Vergilər Nazirliyinin Vergi siyasəti və strateji araşdırmalar Baş İdarəsinin Strateji araşdırmalar idarəsinin rəisi

Əmək bazarındakı münasibətlərin tənzimlənməsi sahəsində mövcud problemlər bir neçə fəsadın yaranmasına səbəb olur. İlk növbədə, sosial fəsadları qeyd etmək lazımdır. Bu məsələnin Vergilər Nazirliyinə aid olan tərəfləri nədən ibarətdir? Bazar iqtisadiyyatı şəraitində əmək bazarının tənzimlənməsi üsullarından biri kimi tələb və təklif arasında tarazlaşdırma vergi siyasəti vasitəsilə həyata keçirilir. Yəni bazar iqtisadiyyatı vergi yolu ilə tənzimləndiyindən, vergi ödəyiciləri bu sistemin tələblərini başa düşərək özləri əmək müqavilələrinin bağlanmasında maraqlı tərəf kimi çıxış etməlidirlər. Hər kəs başa düşməlidir ki, əmək müqavilələrinin bağlanmaması vergidən yayınmanın əsas səbəblərindən biridir və bu da dövlət büdcəsinə daxilolmaların səviyyəsinə mənfi təsir göstərir.

Vergilər Nazirliyi 2012-ci ildə əmək bazarına nəzarət tədbirlərini daha da gücləndirib və əmək müqavilələrinin bağlanması, eyni zamanda əmək bazarında əməkhaqlarının aşağı göstərilməsinin qarşı-

sının alınması sahəsində ciddi irəliləyişlərə nail olub. Həyata keçirilmiş kompleks tədbirlər nəticəsində 55700 sahibkar tərəfindən 183040 işçi ilə əlavə əmək müqaviləsinin bağlanması təmin edilib, nəticədə dövlət büdcəsinə daxilolmalar artıb. Vergidən yayınmaq yollarından biri müqavilələrdə əməkhaqlarının qeyri-real göstərilməsidir. Vergilər Nazirliyi bunun qarşısını almaq üçün çəvik və əlverişli şərait təmin edilməsinə nail oldu: Vergi Məcəlləsinə edilən son dəyişikliklər nəticəsində fiziki şəxslərdən gəlir vergisinin maksimum dərəcəsinin 30%-dən 25%-ə endirilməsi, minimum dərəcənin tətbiq olunduğu məbləğin isə 2000 manatdan 2500 manata qaldırılması əmək müqavilələrinin leqallaşdırılması üçün stimullar yaradacaq, vergi ödəyiciləri bu müqavilələrin bağlanmasında maraqlı olacaqlar.

«Azərbaycan 2020: gələcəyə baxış» İnkişaf Konsepsiyasında bir sıra vəzifələr müəyyən olunub ki, burada başlıca məsələlərdən biri əmək bazarında baş verən dəyişikliklərə uyğun tədbirlərin görülməsidir. Əmək bazarındakı vəziyyət təhlil olunmalı, perspektiv inkişaf üçün vergi baxımından hansı addımların atılması müəyyənləşdirilməlidir - Vergilər Nazirliyi bu amilləri gələcək fəaliyyətində əsas istiqamətlərdən hesab edir. Ödəyiciləri cərimələməklə, inzibati yollara əl atmaqla yox, səmərəli iqtisadi mexanizmlər tətbiq etməklə onları ödənişləri yerinə yetirməyə sövq etmək lazımdır. Məqsədimiz budur ki, əmək bazarı daha da canlansın və işəgötürənlər yaradılan əlverişli şərait sayəsində işçilərin sosial hüquqlarının qorunmasına, vergi və digər ödənişlərin həyata keçirilməsinə, bu ödənişlər hesabına dövlət büdcəsinin artmasına maraqlı göstərsinlər.

«Respublikanın əmək bazarında canlanma müşahidə olunur»

İsa HƏSƏNOV, Dövlət Məşğulluq Xidmətinin Əmək bazarının təhlili və statistika şöbəsinin müdiri

Qeyri-leqal məşğulluğun yaranması səbəblərini araşdırmaq üçün, ilk növbədə, respublikada əmək bazarındakı mövcud vəziyyətə nəzər salmaq lazımdır. Bazar iqtisadiyyatı şəraitində əmək bazarı cəmiyyətin iqtisadi, siyasi, sosial həyatına mühüm təsir göstərməklə, əmək ehtiyatlarının bölünməsinə xüsusi rol oynayır və tələblə təklifi müəyyənləşdirir.

Son illər Azərbaycanın sosial-iqtisadi inkişafı ilə bağlı əmək bazarında ciddi canlanma və fəallıq müşahidə olunur. Əgər 2000-ci ildə məşğul əhəlinin 33,2%-i dövlət sektorunda çalışdırsa, 2012-ci ildə bu rəqəm 26,1%-ə enib. Bu da, ilk növbədə, özəl sektorun, qeyri-neft sektorunun inkişafı ilə əlaqədar məşğulluğun səviyyəsinin yüksəlməsinin göstəricisi sayıla bilər. Əhəlinin məşğulluğunun artımında icrası başa çatıb və hazırda icra olunan dövlət proqramlarının rolunu xüsusi vurğulamaq lazımdır.

Həyata keçirilən tədbirlər nəticəsində 2012-ci ilin yekunlarına görə Azərbaycanda əhəlinin məşğulluq səviyyəsi 94,7% təşkil edib. Ölkədə hazırda işsizlik səviyyəsi 5,3%-dir, iqtisadi fəallıq səviyyəsi isə 74,2% təşkil edir. Dövlət məşğulluq orqanları tərəfindən işsiz statusu verilmiş vətəndaşların sayı 0,8%-dir.

Əmək bazarında əsas məsələlərdən biri də əmək resurslarının düzgün bölünməsidir. Statistika göstərir ki, kəndlərdə məşğulluğun səviyyəsi şəhərlərə nisbətən daha yüksəkdir. Ümumilikdə, respublika üzrə məşğul əhəlinin 52%-i əsasən kənd təsərrüfatı, meşəçilik, sənaye, tikinti, 48%-i xidmət sahələrində çalışır. 2012-ci ildə məşğulluq xidməti orqanlarına müraciət edən işaxtaranların sayı 49326 nəfər olub. Hə-

min vətəndaşların 29750 nəfəri və ya 60%-i müvafiq iş yerləri ilə təmin olunub. 464 nəfər peşə hazırlığı kurslarına, 1483 nəfər haqqı ödənilən ictimai işlərə yönəldilib. 3286 nəfərə isə işsizlik statusu verilməklə işsizlik müavinəti təyin edilib.

Bununla yanaşı, müəyyən yaş qrupları üzrə - xüsusən də ali təhsilli gənc

mütəxəssislərin, o cümlədən yaş 50-ni keçmiş insanların məşğulluğunun təmin edilməsində müəyyən problemlər mövcuddur. Bu cür çətinliklərin olması isə bəzi hallarda insanları qeyri-leqal məşğulluğa, əmək müqaviləsi olmadan işləməyə məcbur edir.

Əksər hallarda işçilərlə əmək müqavilələrinin deyil, mülki-hüquqi müqavilənin imzalanması da ən ciddi problemlərdən biridir. Qanunvericiliyə görə, işçi ilə mülki-hüquqi müqavilə müəyyən müddət üçün imzalanı bilər. Lakin bəzən işəgötürənlər işçiləri uzun illər ərzində, sadəcə, mülki-hüquqi müqavilə əsasında işlədirlər. Nəticədə işçilər əmək müqaviləsinin yaratdığı bir sıra hüquqlardan məhrum olurlar.

Ümumiyyətlə, qeyri-leqal məşğulluğun aradan qaldırılması ona görə çətin ki, bəzən vətəndaş könnüllü olaraq əmək müqaviləsi olmadan işləməyə razı olur, aldığı məvacib onu razı salır. Lakin belələri unutmamalıdırlar ki, başlıca işsiz qalacaqları təqdirdə dövlət məşğulluq orqanları onların bəzələrində hər hansı sosial müdafiə tədbirləri həyata keçirə bilməyəcək, həmin şəxslər normal pensiya almaq imkanından məhrum olacaqlar. Bu səbəbdən də əmək münasibətlərinin rəsmiləşdirilməsi məsələsində işçinin və işəgötürənin eyni dərəcədə fəallığı lazımdır.

Davamı 5-ci səhifədə

Sabaha etibarlı təminat

Əvvəli 4-cü səhifədə

«Sosial sığorta ödənişlərinin həcmində 22,1% artım var»

İdris İSAYEV, Dövlət Sosial Müdafiə Fondunun Maliyyə-büdcə şöbəsinin rəisi

- Qeyri-leqal məşğulluq və əmək müqavilələrinin rəsmiləşdirilməməsi halları dünyanın bütün ölkələrində mövcuddur. Adətən, işçi qüvvəsinin hərəkətinin sürətlə dəyişdiyi, çeviklik olan sahələrdə - ticarətdə, ictimai işə və nəqliyyat sektorlarında, tikintidə qeyri-leqal məşğulluğa daha çox təsadüf olunur. Azərbaycanda da bu problem mövcuddur. Hazırda ölkə əhalisinin orta yaş göstəricisi təxminən 28-29-dur. 65 yaşdan yuxarı vətəndaşların sayı ölkə əhalisinin cəmi 8,8-9%-ni təşkil edir. Müqayisə üçün deyim ki, Avropa ölkələrində bu göstərici 22%-dən yuxarı, qonşu Rusiyada təxminən 14-15%-dir. Yəni Azərbaycanın əhalisi kifayət qədər gəncdir və əməkqabiliyyətli insanların xüsusi çəkisi yüksəkdir. Buna baxmayaraq, əmək müqaviləsi ilə işləyənlərin məşğul əhalinin (bu, 4,4 milyon nəfərdən bir qədər çoxdur) cəmi 31-32%-ni təşkil etməsi normal göstərici sayıla bilməz. Müqayisə üçün bildirmək ki, əksər ölkələrdə bu göstərici bizdən iki dəfə çoxdur.

Digər problem ümumi daxili məhsulda, əhalinin gəlirlərində əməkhaqqının xüsusi çəkisinin azlıq təşkil etməsidir. Bu fakt göstərir ki, hazırda respublikada nəinki iş yerlərinin, əməkhaqqının leqallaşdırılmasında da problemlər mövcuddur. Hazırda respublikada həyata keçirilən siyasət, reallaşdırılan tədbirlər də məhz bu problemlərin həllinə - qeyri-leqal məşğulluğun aradan qaldırılmasına, iş yerlərinin, əməkhaqqının rəsmiləşdirilməsinə xidmət edir.

Əlbəttə, işəgötürənin işçi ilə formal olaraq əmək müqaviləsi imzalaması mümkündür. Lakin burada əsas şərt hər bir işçiyə görə sosial sığorta haqlarının Dövlət Sosial Müdafiə Fondunun (DSMF) büdcəsinə ödənilməsidir. Yalnız bu halda iş yerlərinin leqallaşdırılmasından söhbət gedə bilər. Statistika göstərir ki, DSMF 2012-ci ildə 2011-ci ilə nisbətən qeyri-büdcə sektorunda 22,1% çox sosial sığorta haqqı toplamışdır. Qeydiyyatda olanların sayında da ciddi artım mövcuddur. Bu onu göstərir ki, dövlət strukturları möv-

jud problemləri həll etməyə qadirdir və bu istiqamətdə ciddi tədbirlər həyata keçirilir.

Azərbaycanın pensiya sistemi sığorta prinsipinə əsaslanır. Sığorta münasibətlərinin yaranması üçün, ilk növbədə, işçi ilə işəgötürən arasında müqavilənin olması vacibdir. Çünki pensiyanın təyin edilməsi üçün ödədiyi sosial sığorta haqlarının məbləğinə bağlıdır. Əksər hallarda məvəciblərin minimum əməkhaqqı səviyyəsində göstərilməsi də ciddi problem yaradır. Bu o deməkdir ki, həmin işçiyə gələcəkdə çox az miqdarda pensiya təyin olunacaq. Yəni hər bir işçi gələcəkdə onu hansı problemin gözlədiyinin fərqinə varmalı, işəgötürəndən əməkhaqqının real göstərilməsini tələb etməlidir.

Azərbaycanda kişilər üçün pensiya yaşı 63, qadınlar üçün 59-dur. Bununla belə, sığorta prinsipinə əsaslanan müavinətlərin mövcudluğunu da unutmaq olmaz. Xəstəliyə, hamiləliyə, doğuşa, uşağın anadan olmasına, uşağa qulluğa, dəfnə görə və s. müavinətlər mövcuddur. Bu müavinətlərdən yararlanmaq istəyən işçi mütləq əmək münasibətlərini rəsmiləşdirməlidir.

DSMF digər dövlət orqanları ilə sıx əməkdaşlıq etməklə problemin həllinə töhfəsini verir. 2012-ci ildə Vergilər Nazirliyi 180 mindən çox, Dövlət Əmək Müfəttişliyi isə 30 minə yaxın əmək müqaviləsi bağlamış şəxs haqda məlumatları DSMF-yə təqdim edib. Bütün bunların nəticəsidir ki, Fond da yanvar ayının 24-ü vəziyyətinə 2 milyon 297 min nəfərə fərdi şəxsi hesab açılıb. Görülən işlər nəticəsində sosial sığorta haqları üzrə Fonda daxilolmaların həcmində ciddi artım müşahidə edilib: ölkə üzrə ötən il əməkhaqqının artımı 9% olduğu halda, sosial sığorta haqları üzrə DSMF-yə daxilolmalar, qeyd etdiyim kimi, 22,1% artıb.

Bu gün elə sistem yaradılıb ki, hər bir işçi əmək müqaviləsi bağlamaqla aldığı məvəcin düzgün rəsmiləşdirilməsində maraqlı olsun. DSMF elektron hökumət çərçivəsində öz internet səhifəsində vətəndaşlara fərdi şəxsi hesabı ilə maraqlanmaq imkanı yaradıb. Hər bir işləyən şəxs fərdi şəxsi hesabına ödədiyi vəsaitlər barədə məlumatla tanış ola bilər. Bu, əmək münasibətlərinin rəsmiləşdirilməsinə müsbət təsir göstərən bir yenilikdir.

Bəzi ölkələrdə qeyri-leqal məşğulluğun səviyyəsi artdığı halda, Azərbaycanda bu proses azalmaya doğru gedir. Əminliklə demək olar ki, yaxın gələcəkdə Azərbaycanda qeyri-leqal məşğulluğun səviyyəsi ciddi şəkildə aşağı düşəcəkdir.

«Əmək Məcəlləsinin tələbləri pozulur»

Sahib MƏMMƏDOV, Vətəndaşların Əmək Hüquqlarını Müdafiə Liqasının sədri

- Əmək bazarında çoxlu problemlər var və son vaxtlar vətəndaş cəmiyyəti ilə dövlət orqanlarının birgə əməkdaşlıq etməsini, fəal iş aparmasını qiymətləndirmək lazımdır. Əmək bazarındakı vəziyyətlə bağlı apardığımız araşdırmalara əsasən, bu gün ölkədə iqtisadi fəal əhalinin sayı 4,5 milyon nəfərdən çoxdur və onların 4,4 milyonu məşğul sayılır. Statistika görə, 200 min insan, yəni 6% işaxtarandır. 4,4 milyon insanın isə yalnız 1 milyon 432 min nəfəri müddətli işləyənlərdir. Belə məlum olur ki, ümumiyyətlə, əmək bazarında 2 milyon 900 min nəfər müddətli işləyənlər, amma məşğul şəxs var. Bu insanların böyük bir hissəsi torpaq sahibləri və mülki müqavilə əsasında çalışanlardır. Mövcud qanunvericiliyi və beynəlxalq normalara görə, vətəndaşlar məcburi əməyin iştirakçısı olduğu halda, onlarla belə müqavilələrin bağlanması yolverilməzdir. Bu, böyük problemdir və qeyri-leqal əmək bazarına şərait yaradır.

Son illər əmək bazarında meydana çıxan problemlərdən biri də fərdi qulluqların, ev işçilərinin heç bir müqavilə və ya sənəd olmadan əməyə cəlb edilməsidir. Son dövrlər bu cür peşələrin çeşidi artıb: məsələn, daye, aşpaz, xadimə, bağban, cangüdəni, sürücülər və s. Onların sayı təxminən 30-40 min nəfərdir.

Digər tərəfdən, qanunvericilikdə müəyyən uyğunsuzluqlar var ki, onlar mütləq aradan qaldırılmalıdır. Məsələn, Məcəlləyə sahibkar olmayan fiziki şəxs anlayışı daxil edilməlidir. Yəni qulluqları işlədən şəxs sahibkar

deyil, amma müddətli əməyə cəlb edən tərəf kimi qeyd alınmalı və bunun müqabilində vergi ödəməlidir.

Araşdırmalarımız zamanı üzlaşdırdığımız faktlardan biri də müəssisədə işçilərin adının və ştat cədvəlinin olduğu halda, onlarla əmək müqaviləsinin bağlanmamasıdır. Başqa bir problem isə işçilərlə formal əmək müqavilələrinin bağlanmasıdır. Bu cür sənədlərin heç

bir hüquqi əsası yoxdur və onları bağlayanlara bunu başa salmaq lazımdır.

Xarici şirkətlər tərəfindən Əmək Məcəlləsinin 43-cü maddəsinin tələblərinin pozulması hallarının da aradan qaldırılması üçün lazımı tədbirlərin görülməsini vacib hesab edirik. Bir çox xarici şirkətlər müqaviləni öz ölkəsinin qaydalarına uyğun bağlayır. Burada bizim işçilərin mənafeyinə zidd məqamlar olur, məsələn, 2-3 aylıq müqavilə bağlanır, işçi 7-8 ay işlədilir, onları işinin xüsusiyyətinə aid olmayan sahələrə cəlb edirlər: bütün bunlar Azərbaycan qanunvericiliyinin tələblərinin pozulması deməkdir. Ümumiyyətlə, görülən işin, xidmətin xarakterinə aid olmayan müqavilələrin bağlanması yerli müəssisələrin fəaliyyətində də nəzərə çarpır. Hesab edirik ki, işin və xidmətlərin xarakteri ilə bağlı kriteriyalar müəyyən edilməli və buna uyğun müqavilə bağlanmalıdır.

Narahatlıq doğuran məsələlərdən biri də istehsalatda baş verən bədbəxt hadisələr və peşə-əmək xəstəliklərinə görə müəyyən olunan icbari sığorta ilə bağlıdır. Hazırda iqtisadi fəal əhalinin cəmi 19%-i icbari sığortaya cəlb olunub. İnsanların bir hissəsi qeyri-leqal əmək bazarının iştirakçısı olduğundan icbari sığorta onlara şamil edilmir.

«İş yerlərinin rəsmiləşdirilməsi ilə bağlı tədbirlər sürətləndiriləcək»

Ömər CƏFƏROV, Vergilər Nazirliyinin Audit və operativ nəzarət sahələri üzrə müşavir xidməti bölməsinin rəisi

- Vergilər Nazirliyi qarşıya qoyulmuş tapşırıqların yerinə yetirilməsi məqsədilə 2012-ci ilin iyul ayında xüsusi qərargah yaratdı, tədbirlər planı müəyyən etdi. Nazirliyin qəbul etdiyi konsepsiyaya uyğun olaraq, bütün vergi orqanlarına əmək müqavilələrinin bağlanması təmin olunması ilə bağlı tapşırıqlar verildi. Bu proses bir neçə mərhələdə aparıldı. Əyani təbliğat və marifləndirici fəaliyyətlər barədə artıq danışılıb. Bunlardan əlavə, aparılan təhlillər əsasında ən çox riskli hesab olunan vergi ödəyiciləri müəyyənləşdirildi, vergi orqanlarına dəvət olunaraq onlara işçilərin əmək müqavilələrinin bağlanması zəruriliyi, bəyannamələrdə işçi sayının düzgün əks etdirilməsi ilə bağlı tövsiyələr verildi.

Sonrakı mərhələdə nazirliyin baza məlumatları əsasında ən çox riskli vergi ödəyiciləri sayılan sahələr müəyyən edildi. Məlum oldu ki, işçilərin düzgün rəsmiləşdirilməməsi daha çox tikinti sektorundadır. Bu səbəbdən, vergi əməkdaşları tikinti şirkətlərində reydlər keçirməyə başladılar. Reydlər zamanı bəzi tikinti şirkətlərində işçi-

lərin əmək müqaviləsi olmadan 7-8 ay işlədilməsi halları aşkar edildi və bu faktlar işəgötürən tərəfindən vergidən yayınma kimi rəsmiləşdirildi.

Əmək bazarında vergi uçotunun aparılması, əmək müqavilələrinin bağlanması onlayn rejimdə nəzarət üçün Vergilər Nazirliyində məlumat bazası yaradılıb. Hər bir əmək müqaviləsi ilə bağlı məlumatlar bazaya daxil edilir. Əmək

müqavilələrinin reyestri digər dövlət orqanlarına da göndərilir ki, bu da müvafiq tədbirlərin görülməsinə, işlərin əlaqələndirilməsinə kömək edir. Əmək müqavilələri bağlandıqdan sonra işçi sayının düzgün göstərilib-göstərilməməsi daim nəzarətdə saxlanılır. Vergi ödəyiciləri arasında aparılan təbliğat öz bəhrəsini verir - müddətli işlə əlaqədar təqdim olunan bəyannamələrə görə, rəsmi işçilərin sayı 1 milyon 480 min nəfərə çatmışdır. Qeyd etmək istəyirəm ki, Vergilər Nazirliyi 2013-cü ildə də əmək müqavilələrinin bağlanmasına nəzarət, iş yerlərinin rəsmiləşdirilməsi ilə bağlı təsirli tədbirləri sürətləndirəcək.

«Yeni iş yerlərinin yaradılması əmək bazarına öz töhfəsini verir»

Sahib MƏMMƏDOV, İqtisadi İnkişaf Nazirliyinin Regionların inkişafı və dövlət proqramları şöbəsinin müdiri

- Əmək bazarında işçi qüvvəsinin sayının artması iqtisadi və sosial baxımdan böyük əhəmiyyətə malikdir. Ölkədə iş yerlərinin sayının çoxalması iqtisadi inkişafın yüksəlməsinə və insanların sosial vəziyyətinin yaxşılaşmasına səbəb olur. Regionlarda yeni müəssisələrin istifadəyə verilməsi əmək bazarının canlanmasına öz töhfəsini verir. İqtisadi İnkişaf Nazirliyi müəyyən olunmuş tədbirlər planı çərçivəsində bir neçə istiqamətdə iş yerlərinin yaradılması sahəsində sistemli işlər görməkdədir. Sahibkarlıq subyektlərinin qeydiyyat prosedurlarının sadələşdirilməsi, sahibkarlığa başlamaq istəyənlər üçün əverişli investisiya mühitinin təmin olunması, sahibkarlara maliyyə dəstəyinin gücləndirilməsi fəaliyyətimizin əsas istiqamətlərindəndir. Ötən il sahibkarlara 218 milyon manat həcmində güzəştli kreditlər verilib ki, bu vəsaitlər hesabına həyata keçiriləcək layihələr çərçivəsində 9 mindən artıq iş yerinin yaradılması nəzərdə tutulmuşdur.

Yeni fəaliyyətə başlayan sahibkarlar üçün maarifləndirmə işlərinin aparılması, biznes-tədris mərkəzlərinə onlara zəruri biliklərin verilməsi, biznes-planların hazırlanması mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Beynəlxalq Əmək Təşkilatının metodologiyası əsasında treninqlər, əmək müqaviləsinin imzalanması və əmək bazarının tələblərinə uyğun tədbirlər

rin görülməsi üçün təlimlər aparılır. Həyata keçirilən tədbirlərin başlıca məqsədi insanların iş yerləri ilə təmin olunmasına, həyat şəraitinin yaxşılaşmasına, yoxsulluğun azaldılmasına nail olmaqdır. İnsanların gəlir əldə etməklə imkanlarını daha da yaxşılaşdırmaqdır. Əldə olunan göstəricilər onu deməyə əsas verir ki, son illər iş yerlərinin yaradılması strategiyası uğurlu nəticələr verir. Ötən il 5,4 min yeni müəssisə istifadəyə verilib və onların əksəriyyəti istehsal təyinatlıdır. Təkcə 2012-ci ildə, 93 mini daimi olmaqla, 117 min yeni iş yeri yaradılıb. Bu kimi tədbirlərin nəticəsidir ki, hazırda işsizliyin səviyyəsi 5,2%-ə düşüb. Bu proses ölkədə yoxsulluğun səviyyəsinin azalmasına da müsbət təsir göstərir. Hazırda respublikada yoxsulluq səviyyəsi 6% təşkil edir ki, bu da regionda ən yaxşı göstərici sayıla bilər.

Son söz əvəzi...

«Dəyirmi masa» çıxışlarından sonra fəal müzakirələrlə davam etdirildi, mövcud problemlər və onlardan çıxış yolları ilə bağlı fikir və təkliflər bildirildi. Vergilər Nazirliyinin Vergi siyasəti və strateji araşdırmalar Baş İdarəsinin Strateji araşdırmalar idarəsinin rəisi İmran Qarayevin sözlərinə görə, hökumət indiyədək vergilərin aşağı salınması ilə bağlı xeyli addımlar atıb. Azərbaycanda vergi yükü digər ölkələrdən çox aşağıdır. Hazırda ölkəmizdə vergi yükü ÜDM-in 12%-i həcmindədir, Avropada isə bu rəqəm 40-50%-ə təşkil edir. Azərbaycanda işçi qüvvəsinin orta yaş müddəti də qənaətbəxşdir. Bildirildi ki, respublikamızın yaxın qonşularından fərqli olaraq, demografik gələcəyi parlaqdır: «Ölkəmizdə əhalinin yaşlanması müşahidə olunmur. Yəni əmək qabiliyyəti əhalinin nisbəti yaşlı əhalinin nisbətindən xeyli yüksəkdir. Halbuki Avropada bu proses əks istiqamətdə gedir...».

Vətəndaşların Əmək Hüquqlarını Müdafiə Liqasının sədri Sahib Məmmədov əmək müqavilələrində minimum əməkhaqlarının göstərilməsi barədə məsələyə münasibət bildirərək dedi ki, dünyanın inkişaf etmiş ölkələri artıq minimum əməkhaqqından imtina edərək işin və xidmətin vaxtına görə, saat hesabı ilə müəyyən olunması

ni tətbiq edir: «Azərbaycan inkişafın elə bir mərhələsinə çatıb ki, bizdə də bu məsələ sosial metodologiyaya əsaslanmalıdır».

Dövlət Əmək Sosial Müdafiə Fondunun şöbə müdiri İdris İsayev bununla bağlı qeyd etdi ki, Azərbaycan Avropa Sosial Xartiyasına qoşulub və bu metodologiyaya yaxın illərdə ölkəmizdə də tətbiq olunacaq.

Vergilər Nazirliyinin Audit və operativ nəzarət sahələri üzrə müşavir xidməti bölməsinin rəisi Ömər Cəfərov isə qeyd etdi ki, əmək qanunvericiliyində minimum əməkhaqqı ixtisassız əməyə görə müəyyən olunmuş məzəndir. Bu o deməkdir deyildir ki, bütün sahibkarlar işçilərə verilən əməkhaqlarının minimum əməkhaqqı kimi göstərə bilərlər. Hər bir müəssisədə müəyyən olunmuş ştat vahidləri var və burada rəhbər işçilər, orta vəzifəli işçilər və ixtisassız əməklə məşğul olanlar nəzərdə tutulub. Onun sözlərinə görə, vergi orqanları fərdi əməklə məşğul olan şəxslərin vergiyə cəlb olunması istiqamətində tədbirlər həyata keçirir.

İmzalanmış əmək müqavilələrinə sonrakı nəzarət mexanizmlərinin necə təşkil olunduğu barədə suala münasibət bildiren Ömər Cəfərov qeyd etdi ki, işəgötürənlərlə işçilər arasın-

da əmək müqavilələri həm müddətli, həm də müddətsiz bağlanılır. Vergilər Nazirliyinin bazasına daxil olmaqla istənilən əmək müqaviləsinin başlanğıc və son müddəti ilə tanış olmaq mümkündür. Əgər müəyyən dövr üçün bağlanmış müqavilənin müddəti başa çatırsa, bu, bazada passiv kimi qeyd olunur: «Vergi orqanı işəgötürənə əmək müqaviləsinin başa çatması ilə bağlı sorğu göndərir. Həmin işçinin fəaliyyəti davam edirsə, operativ nəzarət tədbirləri həyata keçirən vergi orqanı əməkdaşları tərəfindən aşkar olunur. Qanun pozuntusu olduğu halda, sahibkara qarşı maliyyə sanksiyası tətbiq edilir».

Vətəndaşların Əmək Hüquqlarını Müdafiə Liqasının sədri Sahib Məmmədov belə hallara qarşı bəzi insanların passiv mövqedə olduğunu bildirdi: «İşçilər bəzən fikirləşirlər ki, məvəcibimdən vergi, sosial sığorta haqqı ödəyəndə aylıq gəlirim azalacaq. «Soğan olsun, nağd olsun» prinsipi ilə yaşayanlar var. Bu, çox zərərli vərdisdirdir, cəmiyyət bu məsələdə fəal olmalıdır». Müzakirələrin sonunda tədbir iştirakçıları bu cür «dəyirmi masalar»ın müntəzəm keçirilməsinin və cəmiyyətin maarifləndirilməsinin zəruriliyini, bu işdə medianın fəallığının təqdirəlayiq olduğunu bildirdilər.

Samir MUSTAFAYEV, Elbrus CƏFƏROV

Nağdsız hesablaşmaların stimullaşdırılması və nağd hesablaşmaların məhdudlaşdırılması üzrə beynəlxalq təcrübə

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyev Nazirlər Kabinetinin 2012-ci ilin sosial-iqtisadi inkişafının yekunlarına və 2013-cü ildə qarşıda duran vəzifələrə həsr olunmuş iclasında maliyyə sistemində şəffaflığın artırılması, xoşagəlməz halların aradan qaldırılması məqsədilə ölkədə nağdsız hesablaşmaların səviyyəsinin yüksəldilməsi məsələsinə qarşıdakı illərdə daha ciddi fikir veriləcəyini bildirmiş, eləcə də qeyd olunan sahələrdə inkişaf etmiş ölkələrin təcrübələrini öyrənməyin vacibliyini vurğulamışdır.

Dünyanın əksər dövlətləri, xüsusilə də inkişaf etmiş ölkələr iqtisadiyyatda şəffaflığın artırılması və maliyyə intizamının gücləndirilməsi məqsədilə maliyyə əməliyyatlarına nəzarət sahəsində getdikcə daha həssas mövqə nümayiş etdirirlər. Bu, özünü həm nağd hesablaşmaların məhdudlaşdırılması, həm də nağdsız hesablaşmaların stimullaşdırılması üzrə həyata keçirilən tədbirlərdə daha aydın göstərir.

«Dünya üzrə hesablaşmalar» hesabatına görə, son illərdə nağdsız hesablaşmaların həcmi və sayı artmaqda davam etmişdir. Dünya üzrə nağdsız hesablaşmaların sayı 2010-cu ildə 7,1% artaraq 283 milyard olmuş, 2011-ci ildə 306 milyarda çatmışdır. Nağdsız hesablaşmalara, əsasən, kredit və debet kartları, bank çekləri, mobil vasitələrlə və avtomatik ödəmələr daxildir.

Elektron və mobil hesablaşmalar sahəsində də sürətli artım müşahidə olunmuşdur. Hesablaşmalara görə, elektron ticarət üçün onlayn ödəmələrin sayı 2013-cü ildə 31,4 milyarda çatacaq və beləliklə, 2009-2013-cü illər üzrə illik artım 20% olacaq. Mobil vasitələrlə ödəmələrin sayının isə illik 52,7% artımla 2013-cü ildə 17 milyarda çatması gözlənilir.

Nağd hesablaşmaların məhdudlaşdırılması

◆ **İspaniyada** 14 noyabr 2012-ci ildə nağd hesablaşmaların maksimum həddini 2500 avro müəyyən edən «Vergi cinayətlərinə qarşı mübarizə» Qanunu qüvvəyə minmişdir. Ödəyici qeyri-rezident olarsa, bu limit 15000 avro müəyyən olunur. Bu qayda pozulduqda halda, nağd hesablaşmanın 25%-i məbləğində cərimə nəzərdə tutulur və həm ödəyən, həm də ödəməni qəbul edən tərəf pozuntuya görə birgə məsuliyyət daşıyır.

◆ **Bolqarıstanda** həm fiziki şəxslər, həm hüquqi şəxslər, həm də fiziki şəxslərlə hüquqi şəxslər arasında 7500 avrodan yuxarı məbləğdə olan bütün əməliyyatlar yalnız nağdsız qaydada aparılmalıdır. Qanunun pozulmasına görə fiziki şəxslər ödəniş məbləğinin 25%-i, hüquqi şəxslər isə 50%-i məbləğində cərimə edilir. Qanunun təkrar pozulması halında cərimənin məbləği fiziki şəxslər üçün 50%, hüquqi şəxslər üçün isə 100% təşkil edir.

◆ **İsveç** 1661-ci ildə kağız əsginazları tətbiq edən ilk Avropa ölkəsi olmuşdur, indi isə onlardan imtina etməyə ən yaxın ölkədir. İsveçdə avtobuslar nağd pul qəbul etmir, ödəmə əvvəlcədən doldurulmuş kart və SMS-lə aparılır. Hətta bəzi banklar nağd pul verməkdən imtina edirlər. Əsginazlar və sikkələr İsveç iqtisadiyyatının 3%-ni təşkil edir. Bu göstərici avrozonada 9%, ABŞ-da isə 7%-dir.

◆ **İtaliya** hökuməti 2012-ci ilin iyul ayından 1000 avrodan yuxarı nağd hesablaşmaları məhdudlaşdıraraq qəbul etmişdir. Təxminlərə görə, İtaliya hər il vergi yayımlarından 120 milyard avro itirir. Bundan əlavə, ölkə nağd hesablaşmaların həyata keçirilməsi üçün işçi qüvvəsi və təhlükəsizlik tədbirlərinə ildə 10 milyard avro xərcləyir.

◆ **Yunanıstanda** 2011-ci ilin yanvarından fiziki və hüquqi şəxslər arasında 1500 avrodan yuxarı nağd hesablaşmalar qadağan olunmuşdur. Bu tədbirin məqsədi kölgə iqtisadiyyatı ilə mübarizə aparmaq, eləcə də vergi gəlirini artırmaqdır.

◆ **Cexiya Respublikasında** 2004-cü ildə qəbul edilən xüsusi qanuna əsasən, həm fiziki, həm də hüquqi şəxslər yalnız 15000 avro məbləğində olan əməliyyatları nağdsız şəkildə apara bilərlər.

◆ **ABŞ-da** irihəcmli nağd hesablaşmalar qadağan olunmur. Ancaq hər bir bank 10000 dollardan yuxarı depozit, mübadilə və ya pul çıxarma barədə hökumətə məlumat verməyə borcludur. Əgər bankın 5000 dollardan yuxarı tranzaksiya ilə bağlı şübhələri varsa, bunu müvafiq orqana bildirməlidir.

◆ **Argentina** hökumətinin 2012-ci ilin fevral ayında qəbul etdiyi qərara əsasən, adambaşına gündəlik nağd hesablaşmaların limiti 10000 pesodan (2310 dollar) 1000 pesoya endirilmişdir. Qərarın məqsədi çirki pulların yuyulmasına və terrorizmin maliyyələşdirilməsinə qarşı mübarizə aparmaqdır.

◆ **Meksikada** da irihəcmli nağd hesablaşmaları qadağan edən qanun mövcuddur. Daşınmaz əmlak alqı-satqısı üçün 38750 dollardan yuxarı hesablaşmalar qadağandır. Avtomobil, qiymətli daşlar, incəsənət, lotereya biletləri ilə bağlı nağd hesablaşmalar üçün 15500 dollar həddində limit müəyyən edilmişdir. Bu şərtə əməl etməyənlər üçün qanun minimum 5 il azadlıqdan məhrum etmə cəzası nəzərdə tutur. 2010-cu ildə Meksika xarici nağd valyuta mübadiləsinin limitini ayda 1500 dollar müəyyən etmişdir.

Nağdsız hesablaşmaların stimullaşdırılması

◆ **Kiçik ödəmələrin kartlaşdırılması**

McKenzi şirkəti tərəfindən aparılan araşdırmalara əsasən, dünyada nağd hesablaşmaların 25%-i 5-15 avro məbləğində aparılan əməliyyatları əhatə edir. Şirkət bazar araşdırmaları nəticəsində belə qənaətə gəlmişdir ki, bu əməliyyatların 40%-nin kart vasitəsilə aparılmasına nail olmaq olar. Bu isə kiçik məbləğlər üçün kart ödəmələrini asanlaşdırmağı tələb edir. Bu məqsədlə kart şirkətləri kredit kartında çip əsaslı (chip-based) funksiya yaratmışlar (məsələn, «MasterCard»-ın «PayPass» funksiyası). Kart sahibi kartın çipinə kiçik məbləğ yükləyir (təhlükəsizlik məqsədilə bu, 25 dollar və ya avrodan çox olmur). Bu funksiya çipli kartları: a) radio siqnalı POS-terminala ötürməklə; b) kartın maqnitli zolağını oxutmaqla; c) kartı PIN yığmadan POS-terminala daxil etməklə kiçik məbləğin ödənilməsinə imkan verir.

◆ **NFC əsaslı SIM kartlar (yaxın məsafə rabitəsi)** - bu, smartfonlar üçün nəzərdə tutulan, 2 analoji aləti bir-birinə toxundurmaqla və ya yaxınlaşdırmaqla radio rabitəsi yaratmaq üçün istifadə olunan standartdır. Bundan təməssiz ödəmələr və məlumat mübadiləsi üçün geniş istifadə olunur. NFC sistemi ilə təchiz edilmiş mobil telefonlarda kredit/debit kartlarının məlumatlarını yerləşdirməklə, mobil tele-

fonu NFC oxuma qabiliyyətinə malik ödəniş terminalına yaxınlaşdırıb, zəruri məbləği daxil edib ödəniş aparmaq mümkündür.

Nağdsız ödəmələrin genişləndirilməsi məqsədilə NFC əsaslı sim-kartların istifadəsi geniş yayılmışdır. «PayPass» və «payWave» proqram təminatının tətbiqi ilə mobil vasitələrdən ödənişlərin edilməsi genişlənməkdədir. Müxtəlif ölkələrdə mobil operatorlar bu funksiyaların sim-kartlara yüklənməsini genişləndirir.

◆ **Zoompass** - Kanadada tətbiq edilən, mobil telefon vasitəsilə pul göndərmə, pul əldə etmə və ödəniş aparmağa imkan verən proqram təminatıdır. İstənilən şəxs bunu mobil telefonuna yükləməklə öz bank hesabına aid məlumatları proqramın yaddaşına daxil edib digər şəxslərə pul göndərə, pul qəbul edə və ödəniş apara bilər.

◆ **Cashback** - POS-terminal vasitəsilə nağd pulun çıxarılması bir sıra Avropa ölkələrində istifadə olunur. Bu funksiya xüsusilə ATM-lərin az olduğu yerlərdə yardımçı ola bilər. Debit kart sahibi POS-terminal vasitəsilə aldığı məhsulların məbləğini kartla ödəməklə yanaşı (və ya heç bir alış etmədən), müəyyən məbləğdə nağd pul ala bilər.

◆ **Taksit**

kart - plastik kartlarla hesablaşma zamanı ödənişi bərabər hissələrlə həyata keçirməyə imkan verən sistemin şərti adıdır. Məsələn, Türkiyədə taksit kartları vasitəsilə satışların artması nağd ödəmələrin azalmasına səbəb olmuşdur. Satış zamanı nağd ödənen məbləğ pul tələbinin artmasına, ödəniş bərabər hissələrlə uzun müddətlə yayılması isə pul tələbinin azalmasına gətirib çıxarır.

◆ **Uduşlu lotereyaların keçirilməsi** - Cənubi Koreyada nağdsız hesablaşmaların təşviq edilməsi üçün nağdsız xərclərin müəyyən hissəsinin vergiyə cəlb edilən gəlirdən çıxılması mümkündür. Bununla yanaşı, ölkədə nağdsız ödənişlər aparən kredit/debit kart istifadəçiləri üçün uduşlu lotereyalar da keçirilir.

Uduşlu lotereyalar Çin, Tayvan, Malta, Gürcüstan, Puerto Riko, Zambiya kimi ölkələrdə də nağd hesablaşmalar zamanı nəzarət-kassa aparatlarının çəkirlərinin alıcılar tərəfindən tələb edilməsinin stimullaşdırılması məqsədilə həyata keçirilən uğurlu təcrübələr arasındadır.

◆ **Həvəsləndirmə və çəkildirmə tədbirləri** - Norveçdə hökumətin ev təmiri üçün təqdim etdiyi güzəştlərdən yararlanmaq üçün vətəndaş görülmiş iş

görə sahibkara ödəməni bank və ya elektron qaydada ödəməlidir. Həyata keçirilən daha bir tədbir isə ödəməyə görə birgə məsuliyyəti müəyyən edir: təmir üçün 10000 Norveç kronundan çox (1250 avro) edilmiş ödəmə zamanı vətəndaş sahibkarın vergidən və ƏDV-dən yayınmasına görə məsuliyyət daşıyır.

Dünya təcrübəsi göstərir ki...

Maliyyə əməliyyatlarına nəzarətin gücləndirilməsi üçün qanunvericiliyə nağd əməliyyatların sayının və məbləğinin məhdudlaşdırılmasını nəzərdə tutan müd-
dələrin əlavə edilməsi, nağd hesablaşmaların məhdudlaşdırılması üzrə praktiki tədbirlərin görülməsi (məsələn, ictimai nəqliyyatda), bank kartları və əməliyyat avadanlıqları ilə bağlı infrastrukturun inkişafı (ATM, POS-terminal), eləcə də telefon bankçılığı, internet bankçılığı kimi sahələrin inkişaf etdirilməsi daxildir.

Nağdsız hesablaşmaların artırılması yalnız lazımlı infrastrukturun inkişaf etdirilməsi və insanların iqtisadi vərdişlərinin dəyişdirilməsindən asılı deyil: bir çox ölkələrdə nağd hesablaşmaya əsas problem kimi deyil, kölgə iqtisadiyyatının törəmə nəticəsi kimi baxılır. Məsələn, daha geniş müstəvidə baxılmasını şərtləndirən səbəblərdən biri də həyata keçirilən digər maliyyə siyasətlərinin nağdsız hesablaşmaların təşviq edilməsi siyasəti ilə uyğunlaşdırılmasıdır. Məsələn, ölkə pul dövriyyəsinin səmərəliliyini artırmaq və dövlət xərclərini azaltmaq məqsədilə daha böyük nominalda əsginazları dövriyyəyə buraxa bilər. Lakin digər tərəfdən, böyük nominalı əsginazlar bankdan-kənar yığımların artmasına və beləliklə, kölgə iqtisadiyyatının inkişafına töhfə verə bilər.

Onu da nəzərdən qaçırmmaq olmaz ki, nağdsız hesablaşma vasitələrinin istifadəsinin genişləndirilməsi müəyyən risklər yarada bilər. Məsələn, offşor zonalarda yerləşən bankların kredit/debit kartlarının istifadə etməklə əməliyyatların aparılması, internet üzərindən satışdan əldə edilən gəlirin boyan edilməməsi və s. Belə halların qarşısının alınması məqsədilə vergi orqanları şəraitlərini inkişaf etdirməli, müasir texnologiyaları yeniliklərə bələd olmalı və onların tətbiq edilməsi üzrə ciddi sayələr göstərməlidirlər.

Vergilər Nazirliyinin
Beynəlxalq münasibətlər idarəsi

Azərbaycanın investisiya cəlbediciliyi artır

2012-ci ildə ölkə iqtisadiyyatına 22 milyard dollardan çox sərmayə qoyulub

Ölkə iqtisadiyyatının investisiya cəlbediciliyinin yüksəlməsini təmin edən amillər arasında iqtisadiyyatın şaxələndirilməsi, sahibkarlığın inkişafı və sənaye potensialının gücləndirilməsi xüsusi yer tutur. 2012-ci ildən ölkə iqtisadiyyatına yatırılan sərmayələrin həcmi kəmiyyət, həm də keyfiyyət baxımından artımı Azərbaycanın yerli və xarici sərmayələri stimullaşdıraraq normal makroiqtisadi mühitin mövcudluğunu bir daha təsdiqləyir.

Prezident İlham Əliyevin Nazirlər Kabinetinin 2012-ci ilin sosial-iqtisadi inkişafının yekunlarına və 2013-cü ildə qarşıda duran vəzifələrin müzakirəsinə həsr olunmuş iclasında vurğuladığı kimi, ötən il respublika iqtisadiyyatına investisiya qoyuluşları rekord səviyyədə artaraq 22 milyard dolları ötüb. Bunun 13 milyard dollarını daxili, 9 milyard dollarını xarici sərmayələr təşkil edib. Müqayisə üçün bildirik ki, 2010-cu ildə ölkə iqtisadiyyatına 15,5, 2011-ci ildə 20 milyard dollar investisiya qoyulmuşdu. Son illər ümumi investisiya portfelinə daxil sərma-

yələr prioritetliyini qorumaqla təxminən 65-70% təşkil edib. Investisiyaların yüksək artım tempi 2012-ci ildə qeyri-neft sektorunun 9,7%, ümumi daxili məhsulun isə 2,2% artımını təmin edib. Hesabat dövründə qeyri-neft sektorunun ÜDM-də payı 52,7%-ə çatıb.

Dünya Bankının bu günlərdə açıqladığı «Global iqtisadi perspektivlər» (Global Economic Prospects) məruzəsinə əsasən, 2013-cü ildə Azərbaycanda ÜDM-in artımının 4,2% səviyyəsində olacağı proqnozlaşdırılır. 2014-cü ildə Azərbaycanda ümumi istehsalın artımı 3,7%, 2015-ci ildə isə 3,6% səviyyəsində proq-

sektoruna, istehsal sahibkarlığının inkişafına yönəldilməsini, özəl sektorun ümumi daxili məhsulda xüsusi çəkisinin artırılmasını təmin edir.

Hesabat dövründə respublikanın iqtisadi resurslarının düzgün və məqsədyönlü realizə edilməsi, anti-böhran tədbirlərinin gücləndirilməsi, real sektorun dəstəklənməsi, sənayeləşmənin stimullaşdırılması, maliyyə-bank sektorunun fəaliyyəti üçün daha əlverişli şəraitin yaradılması, vergi mühitinin liberallaşdırılması tədbirləri də ölkənin investisiya cəlbediciliyinin yüksəlməsinə öz təsirini göstərmişdir. Əgər əvvəllər ölkə iqtisadiyyatına

Əvvəllər ölkə iqtisadiyyatına investisiyalar əsasən neft-qaz sektoruna yatırılırdısa, indi əcnəbi iş adamları daha çox qeyri-neft sektorunun sənaye, İKT, turizm və digər sahələrinə maraq göstərirlər

nozlaşdırılır. Bu müsbət göstərici və proqnozlar hökumətin investisiyaların şaxələndirilməsi sahəsində yürütdüyü siyasətin səmərəliliyinə dəlalət edir. Bir sıra dövlətlərin təcrübəsində uğurla sınaqdan çıxmış, özünü doğrultmuş bu siyasət neftdən əldə olunan gəlirlərin qeyri-neft

investisiyalar əsasən neft-qaz sektoruna yatırılırdısa, indi əcnəbi iş adamları daha çox qeyri-neft sektorunun sənaye, İKT, turizm və digər sahələrinə maraq göstərirlər.

2012-ci ildə ölkəyə 9 milyard dollar civarında xarici sərmayənin qoyulması

həm də ölkənin kredit reytinginin yüksək olması ilə bağlıdır. Prezident İlham Əliyev Nazirlər Kabinetinin son iclasında bu faktı xüsusi vurğulayıb: «*Ölkəmizdə aparılan iqtisadi islahatlar, iqtisadi liberallaşma, dünya iqtisadiyyatına inteqrasiya siyasətimiz 9 milyard dollara yaxın xarici sərmayənin qoyulmasına gətirib çıxarmışdır. Əlbəttə, bu məsələdə beynəlxalq kredit agentliklərinin reytingləri də əsas rol oynayır. Çünki dünyanın aparıcı kredit reyting agentlikləri keçən il Azərbaycanın kredit reytinglərini artırmışlar. Bu da, deyə bilərik ki, müasir dünya üçün çox nadir bir məsələdir.*»

Hökumət 2012-ci ildə qeyri-neft sektorunun əsasən regionlarda inkişaf etdirilməsi yolu ilə sosial və regional tarazlığın qorunmasına çalışıb. Təsədüfi deyil ki, ölkə iqtisadiyyatına yatırılan 22 milyard dollar investisiyanın 16 milyard dol-

təminatının gücləndirilməsi, habelə biznes strukturlarının müstəqil layihələrə marağının artırılması məqsədilə yaradılmış Azərbaycan İnvestisiya Şirkətinin (AİŞ) bu istiqamətdəki fəaliyyəti də praktik nəticələr verir. Şirkət, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 30 mart 2006-cı il tarixli sərəncamına əsasən, investisiya qoyuluşları vasitəsilə qeyri-neft sektorunun inkişaf etdirilməsi məqsədilə yaradılıb. AİŞ ötən illərdə yerli və xarici investorlarla birgə bir neçə böyük layihələr həyata keçirib. Şirkət bu günə kimi ölkə iqtisadiyyatına 90 milyon manata yaxın investisiya qoyub. Qurumun təşəbbüskarı olduğu layihələrə xarici və yerli investorlar 900 milyon manatdan çox investisiya yatırımı ediblər.

Real sektora birbaşa investisiya qoyuluşu ilə yanaşı, AİŞ birgə investisiya fondları da təsis edib. 2008-ci ildə İslam İnkişaf Bankı və Özəl Sektorun İnkişafı üzrə İslam Korporasiyası ilə birgə təsis olunmuş «Xəzər Beynəlxalq İnvestisiya Şirkəti» QSC ölkə iqtisadiyyatının qeyri-neft sektorunun müxtəlif sahələrinə investisiya qoyuluşları edib.

Ötən ilin uğurları Azərbaycan iqtisadiyyatının 2013-cü ildə sürətlə inkişaf edəcəyini və investisiya cəlbediciliyini qoruyub saxlayacağını əminliklə söyləməyə ciddi əsaslar yaradır.

Samir MUSTAFAYEV

beynəlxalq panoram

2012-ci ildə dünyada vergitutmanın başlıca dəyişiklikləri

Əvvəlki illərdə olduğu kimi, müxtəlif ölkələrdə mənfəət və dolay vergilərin dərəcələrində dəyişikliklər davam etmişdir. Dövlətlər bir tərəfdən bütçə daxilolmalarını artırmaq məqsədilə dolay vergilərin dərəcələrini artırmağa çalışırlar, digər tərəfdən isə ölkələrinə xarici sərmayələr cəlb etmək üçün mənfəət vergisinin dərəcələrini azaltmağa maraqlı olurlar. «KMPG International» şirkətinin bu sahədə apardığı araşdırmadan əldə olunan qənaət belədir.

«KMP International» hər il hazırladığı «Korporativ və dolay vergi dərəcələri üzrə araşdırma»da 2012-ci ilin nəticələrinə yekun vuraraq qeyd etmişdir ki, dünyada dolay vergi dərəcələri orta hesabla 0,17 faiz bəndi artaraq 15,5%-ə çatmışdır. Ən böyük artım Afrika və Asiya ölkələrində müşahidə edilmişdir - bu göstərici Afrika ölkələrində 14,7%-dən 14,57%-ə, Asiya ölkələrində isə 11,84%-dən 12,24%-ə yüksəlmişdir. 2012-ci ilin ən əlamətdar hadisəsi isə Şanxayda ƏDV üzrə pilot proqramın həyata keçirilməsi və sonradan onun Çinin daha 10 əyalətini əhatə etməsi olmuşdur. «Biz 2013-ci ildə də dünyada dolay vergilərin dərəcələrinin artmaqda davam edəcəyini gözləyirik, çünki dünya ölkələrinin çoxu öz iqtisadiyyatlarını bərpa olunmasını davam etdirəcəklər, - «KMPG International» şirkətinin dolay vergilər sahəsində xidmət üzrə beynəlxalq təcrübə rəhbəri Tim Hillis vurğulamışdır. - 2013-cü ildə ƏDV dərəcələri Finlandiya, Dominikan Respublikası və Yunanıstan Kipri kimi bir

sıra ölkələrdə artmaqda davam edəcək».

Dünya ölkələri üzrə mənfəət vergisinin orta dərəcələri isə faktiki olaraq əvvəlki səviyyəsinə qalmışdır. 2012-ci ilin yanvar ayından ilin sonunadək mənfəət vergisinin dərəcələri cüzi azalaraq (0,09 faiz bəndi) 24,43% təşkil etmişdir. Bir çox ölkələrin, o cümlədən Meksika, İsveç və Ekvadorun 2013-cü il üzrə bütçə layihələrində bu verginin dərəcələrinin azaldılması nəzərdə tutulmuşdur.

«Korporativ mənfəət vergisi heç vaxt ləğv olunmayacaq. Mənfəətdən həmişə vergi tutulacaq. Çünki həm hökumətlərin, həm də ictimaiyyətin istəyi belədir», - KMPG-nin beynəlxalq korporativ vergitutma üzrə qlobal təcrübə rəhbəri Bilbert Kannekens bildirmişdir.

«Vergi dərəcələrinin aşağı salınması, heç şübhəsiz, mənfəət və ƏDV vergiləri üçün xüsusilə vacibdir. Lakin Ukraynada rəşonal və iqtisadi baxımdan əsaslandırılmış vergitutma bazasının müəyyənəndirilməsi, eləcə də vergilərin ödənilməsinin digər həlledici aspektləri (məsələn, ödəmənin dövrüliyi, avans ödənişləri və s.) birinci dərəcəli əhəmiyyət kəsb edir. Yalnız bütün məsələlərin kompleks şəkildə həll edilməsi biznesin inkişafına stimül verəcək və dövlət üçün səmərəli olacaqdır», - KPMG-nin Ukraynadakı vergi və hüquqi məsləhətlər şöbəsinin partnyoru Sergey Popov qeyd etmişdir.

www.ubr.ua saytının materialları əsasında hazırladı: İxtiyar QASIMOV

Avropanın 11 ölkəsində maliyyə tranzaksiyalarına vergi tətbiq olunacaq

Bu günlərdə Fransa və Almaniya, eləcə də Avropa Birliyinə üzv olan digər doqquz dövlət maliyyə tranzaksiyalarına vergi tətbiq etmək hüququ əldə edib. Yanvar ayının 22-də Avropa Birliyinin maliyyə nazirlərinin əksəriyyəti bu verginin tətbiqi üçün səs veriblər. Yeni verginin tətbiqinə icazə verilən dövlətlər İtaliya, İspaniya, Avstriya, Portuqaliya, Belçika, Estoniya, Yunanıstan, Slovakiya və Sloveniyadır.

Sənədin təfərrüatları hələ dəqiqləşdirilməmişdir, lakin onun əsas istiqamətləri artıq məlumdur. İstiqrazlar və səhmlərlə əməliyyatlar üzrə vergi 0,1%, ikinci dərəcəli maliyyə alətləri üçün isə 0,01% təşkil edəcək. Bu vergidən əldə ediləcək on milyardlarla avronun Avropadakı problemlə bənzər maliyyə vəziyyətinin yaxşılaşdırılmasına xərclənməsi nəzərdə tutulur.

Böyük Britaniya, Lüksemburq,

Çexiya və Malta bu verginin tətbiqinə qarşı çıxış etmişlər. İrlandiyanın maliyyə naziri bu vergini tətbiq etmək istəməyən ölkələrin bununla bağlı hər şeyi bilmələrinin vacib olduğunu vurğulamışdır. Əvvəllər bu vergidən istifadə etmək niyyətində olan, sonradan fikrini dəyişən İsveç isə bu verginin tətbiqinin sahibkarları ticarəti digər ölkələrə çirməyə məcbur edəcəyindən ehtiyatlanır.

Yaponiya zənginlər üçün vergini artırmağı planlaşdırır

Ölkənin yeni hökuməti dövlət borclarının artmasının qarşısını almaq üçün bu addımı atmaq niyyətindədir. Varlı yaponlar üçün gəlir vergisinin dərəcəsi 40%-dən 45%-ə qaldırılacaq. Əslində, Yaponiyada vergilərin artırılması ideyası hələ 2009-cu ildə irəli sürülmüşdü. O vaxt Baş nazir olan Taro Aso (hazırda maliyyə naziridir) satış, gəlir və miras vergilərinin artırılmasını təklif etmişdi. Hazırda təklif olunan zənginlər üçün verginin artırılması isə dövlətə illik bütçə kəsiri ilə

müqayisədə o qədər də böyük vəsait gətirməyəcək: ölkənin illik bütçə kəsiri 40 trilyon yen (1 dollar=86,96 yen) olduğu halda, zənginlər üçün verginin artırılmasından bütçəyə 200 milyard yen əlavə vəsait daxil olacağı gözlənilir.

Xatırladaq ki, ABŞ-da zənginlər üçün gəlir vergisinin dərəcəsinin 35%-dən 39,6%-ə, Fransada isə 45%-dən 75%-ə qaldırmaq nəzərdə tutulub. Yaponiya hökuməti daşınmaz əmlak üçün vergi azad olmalarının sayını da azaltmağı qərara alıb.

Latviyaya gəlir vergisinin dərəcəsinə azaltmamaq tövsiyə edilib

Beynəlxalq kreditör, o cümlədən Beynəlxalq Valyuta Fondu Latviya hökumətinə fiziki şəxslərdən gəlir vergisinin dərəcəsinin 2015-ci ildən 5% azaldılması ilə bağlı niyyətini dəyişməyi tövsiyə edib. Kreditörün fikrincə, bunun əvəzində hökumət ikisəviyyəli gəlir vergisi sistemini yaratmalı və ya vergidən azad gəlirlərin minimum səviyyəsini artırma bilər. «Gəlir vergisinin dərəcəsinin 5 faiz azaldılması ilə bağlı qərarını ən azı 2014-cü il və sonrakı illər üçün təkrar gözdən keçirmək yaxşı olardı. Lakin daha səmərəli ikisəviyyəli sistemin yaradılması və ya vergidən azad minimumun artımı ola bilər», - kreditörün nəzarət missiyasının başçısı Şekxar Ayar bildirib. Onun sözlərinə görə, əgər hökumət gəlir vergisinin dərəcəsinin azaldılması haqqında qərarını dəyişməsə, o zaman bütçənin itkilərinin kompensasiya etmək məqsədilə digər fiskal tədbirlərdən istifadə etmək lazım gələcək.

Beynəlxalq Valyuta Fondu alternativ tədbirlər sırasında əmlakın vergitutma sistemini gücləndirməyi, bəzi subsidiyaları kəsməyi və sosial

ödəmələr və vergilərin ödənişindən azad olmaları məhdudlaşdırmağı təklif edir. Fondun mövqeyinə görə, Latviya əmək bazarı böhranı dövründə yaxşı çeviklik nümayiş etdirib, lakin ölkədə bütçə planlaşdırmasının təkmilləşdirilməsinə ehtiyac var.

Latviya Prezidenti Andris Berezins fiziki şəxslərin gəlirlərinə progressiv verginin tətbiqini dəstəkləyir, lakin qeyd edir ki, çox yüksək dərəcələr insanların işləmək və qazanmaq həvəsinə mənfi təsir edə bilər. Prezident daşınmaz əmlakın progressiv verginin tətbiqinə qarşıdır.

Qeyd: Latviyada fiziki şəxslərin gəlirlər vergisinə və korporativ gəlir vergisinə vahid dərəcə tətbiq olunur (müvafiq olaraq 25% və 15%). Hökumət 2013-2015-ci illər arasında fiziki şəxslərin gəlir vergisinin dərəcəsinə 5% azaltmağı planlaşdırır. Keçən ilin sonunda Latviya parlamenti fiziki şəxslərin gəlir vergisinin dərəcəsinin 2013-cü il yanvarın 1-dən 24%-ə, 2014-cü ilin yanvarın 1-dən 22%-ə, 2015-ci ilin yanvarından isə 20%-ə qədər azaldılmasını təsdiq edib.

Rusiyada «vergi ödəyicisi günü»...

Bu ilin fevral ayından iyun ayınadək Rusiyanın 50 regionunda mühasiblər üçün ənənəvi təkmilləşdirmə seminarları keçiriləcək. Tədbirin təşkilatçıları «Uproşyonka», «ZARPLATA» və «Ros-siyskiy naloqoviy kuryer» jurnallarıdır. «Vergi ödəyicisi günü» adlandırılan bu silsilə tədbirlərdə hər il 10 mindən artıq dinləyici iştirak edir.

Kiçik və orta biznes təmsilçiləri, şirkət rəhbərləri, mühasiblər və vergi məsləhətçiləri arasında vergi maarifçiliyinin səviyyəsinin yüksəltmək, vergi qanunvericiliyində baş vermiş dəyişikliklər barədə vaxtında məlumatlandırma işləri aparmaq

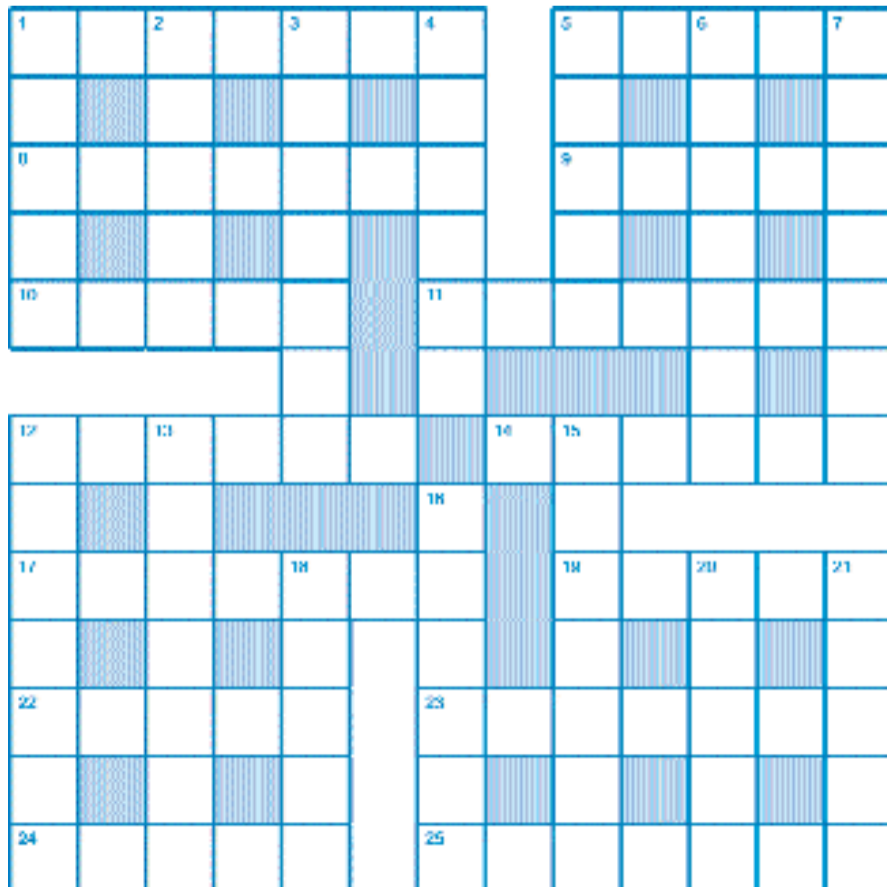
məqsədi daşıyan tədbir çərçivəsində pulsuz konfrans, seminar və forumlar təşkil olunacaq. Müəhazirə oxumaq və izahat işləri aparmaq üçün Federal Vergi Xidmətinin, Maliyyə Nazirliyinin, Rusiya Peşəkar Mühasiblər İnstitutunun, qabaqcıl auditor və konsaltinq şirkətlərinin ən yaxşı mütəxəssisləri dəvət olunacaqlar.

«Vergi ödəyicisi günü»nün iştirakçıları tədbirlər zamanı həm yeni və faydalı informasiya almaq, öz ixtisas səviyyələrini yüksəltmək, həm də onları maraqlandıran sualları aydınlaşdırmaq imkanı qazanacaqlar.

«Apple» vergidən 94 mlrd. dollar yayındırıb

«Sunday Times» həftəliyinin araşdırmasına görə, hesablaşmaların vergi dərəcələri aşağı olan offşor şirkətlər vasitəsilə aparılması sayəsində iPad və iPhone cihazlarının istehsalçısı olan «Apple» öz ölkəsindən xaricdə əldə etdiyi gəlirin 2%-indən az vergi ödəyir. Offşor şirkətlərlə aparılan qanuni maliyyə əməliyyatları və vergitutmanın minimallaşdırılması nəticəsində şirkətin vergidən «qənaət etdiyi» vəsaitin məbləği 94 mlrd. dollardır. «Apple» hazırda xaricdə apardığı əməliyyatlara görə faktiki olaraq 1,9% mənfəət vergisi ödəyir. Halbuki bu verginin dərəcəsi Böyük Britaniyada 24%, ABŞ-da isə 35%-dir.

«Sunday Times»-in araşdırmasına görə, təkcə 2011-ci ildə «Apple» Britaniya bütçəsinə 550 mln. funt-sterlinq az vəsait ödəyib. İstidən kimi şirkətin son hesabatı göstərilir - burada onun dövrüyyəsinin 1 mlrd. funt-sterlinqdən artıq, mənfəətinin 81,3 mln., ödədiyi verginin məbləğinin isə 14,4 mln. funt-sterlinq olduğu qeyd edilib. Əslində, 2011-ci ildə «Apple»nin Birləşmiş Krallıq ərazisindəki dövrüyyəsi təxminən 6,7 mlrd., mənfəəti 2,2 mlrd. funt-sterlinq olub və ölkə qanunvericiliyinə əsasən korporativ vergi dərəcəsinin 26% olduğu nəzərə alınmaqla ödəyəcəyi verginin məbləği 570 mln. funt-sterlinq olmalı idi.

krossvord

Yuxarıdan aşağı: 1. Azərbaycan tarixinin görkəmli siması, şair və dövlət xadimi; 2. Kompüter slenq, «haker» sözünün əksi; 3. İngiltərənin cənub sahilində yerləşən şəhər; 4. Anqolanın paytaxtı; 5. Bəzi Avropa ölkələrində avroya keçməzdən əvvəl pul vahidi; 6. Elmi-tədqiqat işlərində kimyəvi analiz keçirmək üçün istifadə olunan preparat; 7. Nyu-Yorkda dəbdəbəli butiklərlə zəngin olan, ABŞ-in 4-cü prezidentinin adını daşıyan küçə; 12. Dahi Avstriya bəstəkarı; 13. Azərbaycan mətbuatının banisi Həsən bəy Zərdabinin əsl soyadı; 15. Kilsə tərəfindən qəbul edilməyən - «gizli», «üstüörtülü» mənasını verən xristian yazıları; 16. Şərqi Avropada çay, Qara dənizə tökülür; 18. Gülçiyayimilər fəsiləsinin gavalı cinsinə aid bitki növü; 20. Məşhur hind kinorejissoru, ssenarist, prodüser, aktyor; 21. Müxtəlif içlikli biskvit məhsulu. **Solda sağa:** 1. Velosiped və topla oynanan komanda oyunu; 5. Qədim Roma memarlığında şəhərin mərkəzində bazar və ya ictimai toplantı yeri kimi nəzərdə tutulan açıq meydan; 8. Silah növü; 9. Almaniya çayı; 10. Türk mənşəli peşəkar alman bokşusunun adı; 11. İngilis ədəbiyyatında tənqidi realizmin banisi. «Oliver Tvistin macəraları» əsərinin müəllifi (1812-1870); 12. Qriqori Daneliyanın populyar filmi; 14. Minik vasitəsi; 17. Əfqanıstanda hərəkat. Ərəb dilindən tərcümədə «tələbələr» deməkdir; 19. Amerika və dünya kinematografiyasının ən yüksək və nüfuzlu mükafatı; 22. Cənubi Mesopotamiyanın şimalında qədim şəhər; 23. Udmurtiyada şəhər; 24. Məşhur polyak şairi və nasiri (1894-1953); 25. Elmi işin, bədii kitabın və s. xülasəsi, latınca «məruzə etmək» mənasını verir.

Tartib etdi: Rafael

Qəzetimizin ötən nömrəsində getmiş krossvordun cavabları:

Yuxarıdan aşağı: 1. Bəsti (Sevdijeva); 2. Leont; 3. Boseron; 4. Nurlat; 5. Knari; 6. Reostat; 7. Metonim; 12. Radikal; 13. Başırov (Xanlar Əyyub oğlu); 15. Almalıq; 16. Pərvin (Etisami); 18. Nüans; 20. Neyro; 21. Astma. **Soldan sağa:** 1. Balaban; 5. Kərim (Kərimov); 8. Sponsor; 9. Aport; 10. İnter; 11. Ariston; 12. Rubens; 14. Tamtam; 17. Düşənbə; 19. Manna; 22. Kirxa; 23. Vilayət; 24. Levis; 25. Naqaoka.

Vergilər Nazirliyinin kollektiv nazirliyin Maliyyə-təsərrüfat idarəsinin Maliyyə şöbəsinin rəisi Ehtibar Cəfərova, atası **Çingiz müəllimin** vəfatından kədərliyini bildirir və dərin hüznə başsağlığı verir.

Vergilər Nazirliyinin kollektiv Bakı Şəhər Vergilər Departamentinin Vergi ödəyicilərinə xidmət idarəsinin Məlumatlandırma və vergi təbliğatı şöbəsinin rəisi Məhərrəm Əmiraslanova, anası **Fatma xanımın** vəfatından kədərliyini bildirir və dərin hüznə başsağlığı verir.

ALLAH RƏHMƏT ELƏSİN!

idman

Qadın güləşi üzrə yığma komandamız məşqlərə başlayıb

Yanvarın 29-da Azərbaycan Güləş Mərkəzində qadın güləşi üzrə yığma komandanın açığı məşqi keçirilmişdir. Azərbaycan Güləş Federasiyasından verilən xəbərə görə, tədbirdə, həmçinin, komandaya yeni təyin olunmuş məşqçilər ictimaiyyəyə təqdim olunmuşdur. Media nümayəndələri yığmanın məşq prosesini izləmişlər. Daha sonra komandanın yeni baş məşqçisi Yaqub Məmmədov jurnalistlərin suallarını cavablandırmışdır. Y.Məmmədov 2013-cü il üçün komandanın hədəfləri barədə danışmış və qarşıdan gələn yarışlar haqqında məlumat vermişdir.

Qadın hokkeyçilərimiz vacib reyting xalı qazanıblar

Azərbaycanın qadınlardan ibarət otüstü hokkey komandası Cənubi Afrika Respublikasının Keyptun şəhərində keçirilən Dünya Hokkey Liqası turnirinin ikinci mərhələsində iştirak etmişdir. Azərbaycan Otüstü Hokkey Federasiyasından bildirmişlər ki, dairəvi sistem üzrə keçirilən yarışın yekununda 4 oyunun hamısını qələbə ilə başa vuran CAR və 9 xal toplayan Belçika yığmaları turnirin üçüncü mərhələsinə vəsiqə qazanmışlar. Hesabında 6 xal olan millimiz isə turnir cədvəlində üçüncü yerdə qərarlaşmışdır. Hokkeyçilərimiz növbəti mərhələyə çıxmaqla bəzən də çox qiymətli - 120 reyting xalına sahib olmuşlar.

Şahmat üzrə ölkə çempionatı başa çatıb

Respublika Şahmat Mərkəzində keçirilən kişilər arasında şahmat üzrə Azərbaycan çempionatı başa çatmışdır. Beynəlxalq qrossmeyster, beynəlxalq usta və müxtəlif yaş qruplarında dünya və Azərbaycan birinciliklərinin qaliblərinin iştirakı ilə keçirilən çempionatda doqquz mümkün xaldan yeddi xal toplamış Zaur Məmmədov birinci olmuşdur. İkinci yeri isə altı xalla Vüqar Rəsulov tutmuşdur. Qeyd edək ki, çempionatda birinci və ikinci yerləri tutan şahmatçılar mayda Polşada keçiriləcək kişilər arasında şəxsi Avropa çempionatına vəsiqə qazanmışlar.

Güləşçi qızlarımız Ukraynada...

Fevralın 6-8-də Ukraynanın Krivoy Roq şəhərində yeniyyətmiş qızlar arasında güləş üzrə ənənəvi beynəlxalq turnir keçiriləcək. Azərbaycan Güləş Federasiyasından bildirmişlər ki, yeniyyətmiş qızlardan ibarət yığma komandamız 2013-cü il üçün nəzərdə tutulan təqvim planına əsasən bu turnirdə iştirak edəcək. Artıq Ukraynada olan idmançılarımız fevralın 6-dək keçiriləcək təlim-məşq toplanışına qatılıblar. Məşqçi Rövşən Süleymanovun rəhbərliyi altında Ukraynaya yollanan heyətdə 7 güləşçimiz - Ülkor Babayeva (37 kq), Türkan Nəsirova (44 kq), Şəbnəm Əhmədova, Leyla Qurbanova (hər ikisi 48 kq), Səbinə Həmzəzadə (51 kq), Leyla Orucova (55 kq) və Ləman Qurbanova (59 kq) yer almışlar.

İdmançılarımız buzadirmanma üzrə Dünya Kubokunda...

Azərbaycan Hava və Ekstremal İdman Növləri Federasiyasının (FAİREX) idmançılarından təşkil olunmuş komanda İtaliyanın Rabenştayn şəhərində keçirilən buzadirmanma üzrə Dünya Kubokunun üçüncü mərhələsi yarışlarında iştirak etmişdir. FAİREX-dən «AzərTAc»-a bildirmişlər ki, sürət növü üzrə yarışlarda Azərbaycan idmançısı Leyla Əliyeva 11-ci, Əli Abdullayev 22-ci, Mövsüm Şirəliyev 35-ci, Rauf Zeynalov 33-cü yerdə qərarlaşmışlar. Kişilər arasında çətinlik növü üzrə yarışlarda isə ən yüksək nəticəni Əli Abdullayev göstərmişdir.

Voleybolçularımız Çempionlar Liqası yarışlarının növbəti mərhələsində...

Azərbaycanın qadın voleybolçularından ibarət «Rabitə» və «Azərteyl» komandalarının Çempionlar Liqası yarışlarının növbəti mərhələsindəki rəqibləri müəyyənləşmişdir. «Dördlər final»na çıxmaq üçün «Azərteyl» İtaliyanın «Yamamay», «Rabitə» isə Rusiyanın «Dinamo» (Kazan) komandaları ilə mübarizə aparacaqlar. «Yamamay» və «Azərteyl» arasındakı ilk oyun fevralın 5-7-də İtaliyada, cavab görüşü isə fevralın 12-14-də Bakıda keçiriləcək.

Qeyd edək ki, bundan əvvəlki mərhələdə «Azərteyl» daha bir Azərbaycan klubunu - «Lokomotiv»i 3:0 hesablı məğlubiyyətə uğratmışdı. «Rabitə» isə Fransanın «Kann» kollektivinə həmin hesabla qalib gəlmişdi.

mozaika

SMS-lərə vergi tətbiq edilə bilər

tam ciddi

Filippində mobil rabitə istifadəçilərinin arasında SMS xidmətinin populyar olması hökuməti bu xidmət növünə vergi tətbiq etməyə sövq edir. Beynəlxalq Valyuta Fondu (BVF) tövsiyə edib ki, 2016-cı ilədək kəsirsiz büdcənin formalaşdırılması və vergi yığımlarının artırılması vasitələrindən biri kimi ölkədə yerli mobil operatorların istehlakçıları üçün SMS göndərilməsinə vergi tətbiq edilsin.

Filippin əhalisi telekommunikasiya əlaqələri sırasında SMS xidmətindən ən çox istifadə edən ölkələrdən biridir. Bir SMS xəbərinin dəyəri - 1 pesodur (100 Filippin pesosu = 2,08 USD). Hesablamalara görə, orta filippinli ay ərzində təxminən 600 mesaj alır

və ya göndərir. Məhz bu faktı vurğulayan BVF rəsmisi qeyd edib ki, SMS-ə vergi «yaxşı vergi üçün lazım olan iki əsas şərtədən ən azı birinə cavab verir - onun geniş tətbiq bazası vardır».

Əhalisi sürətlə azalan ölkələr

«Business Week» jurnalının keçən ilin sonlarında apardığı araşdırmanın nəticələrinə görə, bəzi ölkələr yaxın onilliklərdə ciddi əhali azalması təhlükəsi ilə qarşı-qarşıya gəlmişdir. Məsələn, 2010-cu ildə əhalisinin sayı 127.370.000 olan Yaponiyada 2050-ci ilə qədər bu rəqəmin 25% azalacağı, başqa sözlə, əhalinin sayının 95.152.000-ə düşəcəyi gözlənilir. Jurnalın siyahısında növbəti iki yeri Ukrayna və Gürcüstan tutur - qarşısında 40 il ərzində bu ölkələrin hər ikisində əhali sayının 23% azalacağı proqnozlaşdırılır. 2010-cu ilin statistik göstəricilərinə əsasən, Ukraynada əhalinin sayı 45.864.000, Gürcüstanda 4.638.000 olub, 2050-ci ilə qədər həmin rəqəmlərin müvafiq olaraq 35.273.000 və 3.591.000 olacağı təxmin edilir. Maraqlıdır ki, «nəslilə sürətlə azalmaqda olan» ölkələrin siyahısında postsovet və Şərqi Avropa ölkələri çoxluq təşkil edir. Azalma siyahısında Cənubi Koreya (2050-ci ilədək 13% azalma), Almaniya (12% azalma) və Rusiya (11% azalma) kimi qüdrətli ölkələrin də adları öndədir...

Albaniya

Elmi ədəbiyyatda adı Qafqaz Albaniyası kimi qeyd olunan Albaniya eramızdan əvvəl IV əsrdə Azərbaycan ərazisində formalaşmış qədim dövlətdir. Albaniyanın paytaxtı əvvəlcə Qəbələ, sonra isə Bərdə şəhəri olmuşdur. Eramızın IV əsrində xristian dinini rəsmi dövlət dini elan edən Albaniya dövləti mövcudluğunun sonuna qədər bu və ya digər dərəcədə xristian ideologiyasının təsir dairəsində olmuşdur.

Albaniya dövləti haqqında Azərbaycan tarixşünaslığında ilk ciddi mənbələrdən biri Abbasqulu ağa Bakıxanovun çox dəyərli «Gülüstani-İrəm» əsəri sayıla bilər. A.Bakıxanov yazırdı: «Albaniya İsanın anadan olmasından ... əvvəl özəmətlil və qüvvətli bir dövlət imiş. Başaçıq (İmeretiya) düzlərini, Minqreliya və Quriyani Kolxida hesab etmək olar. Şirvan və Dağıstan isə birgə olaraq Albaniya olmuşdur. Alan tayfası xüsusunda bu qədər məlumdur ki, onlar bu ölkənin sakinləridir və ayrıca padşahları olmuşdur. Alan və alban sözlərinin bir-birinə bənzərliyindən zənn etmək olar ki, biri o birindən alınmışdır. Albaniya rum dilində ağılıq mənasında olaraq azadlığa işarədir. Şirvan və Dağıstan «Azadlar ölkəsi» adı ilə məşhurdur. Ammian Martellinin yazdığına görə, Alan tayfası qədim massageet nəslindən olmuşdur». Müasir elmi ədəbiyyatda alanların türkdillilə tayfa olduğu qeyd olunur. Göytürklərin Az adlandırdıqları (bu sözün Azərbaycan adındakı «Az» hissəsi ilə nə dərəcədə əlaqəli olub-olmadığı elmi araşdırma mövzusu ola bilər) alanların böyük bir hissəsinin bizim eradan əvvəl bugünkü Qazaxıstan və Orta Asiya ərzisindən Volqa çayını keçərək Don çayı sahillərinə, Krıma, eləcə də Qafqaza gəlib məskunlaşdıqları, burada öz dövlətlərini qurduqları bildirilir.

Qədim tarixçilərdən Strabonun məlumatına görə, Albaniya dövlətinin əhalisi 26 dildə danışan tayfalarla ibarət olub. Qaynaqlarda Albaniyada yaşayan xalq və tayfaların ən qədimlərinin Qafqaz və türk dillərində danışan etnoslardan ibarət olduğu göstərilir. Eramızın ilk əsrlərində başlayaraq Sasani şahlarının göstərişi ilə Albaniyaya bir sıra irandilli tayfalar da köçürülmüşdür. Eramızın III-IV əsrlərindən başlayaraq şimaldan,

Dərbənd keçidindən türk tayfalarının, o cümlədən hunların, subarların, xəzərlərin, barsillərin və s. Qafqaz Albaniyasına axını davam etmişdir. Xüsusən də subar tayfaları Albaniyanın qədim paytaxtı Qəbələ ətrafında məskunlaşmışlar. Buna görə də erkən orta əsr mənbələri Qəbələni bəzən Qəbələ-Subar adlandırırlar. Beləliklə, ərəblərin istilasına qədər Albaniya əhalisi üç hissəyə - türkdillilə, qafqazdillilə və irandillilə tayfalarla ibarət olub...

Tarixi mənbələrdə albanlar öz yazısı olan bir xalq kimi qeyd olunsada da, alban yazı nümunələri 1937-ci ildə professor İ.V.Abuladze tərəfindən aşkar olunmuşdur. Onun Matenadaran kitabxanasından əldə etdiyi əlyazma-

Albaniya dövlətinin alınmaz qalası - Dərbənd səddi

da ərəb, suriya, erməni, gürcü əlifbalı ilə yazılı, 52 hərflik alban əlifbası da vardı...

1948-ci ildə Mingəçevirdə Kür çayı üzərində bənd salmaq üçün aparılan qazıntılar zamanı üzərində alban yazısı olan daş tapılmışdır. Lakin həm Matenadaran kitabxanasında tapılmış əlyazmasında, həm də Mingəçevirdə tapılmış daşdakı yazılarda qüsurlar olduğu üçün onları oxumaq mümkün olmamışdır.

Tarixçilərin gəldiyi qənaət belədir ki, alban yazısının çiçəklənmə dövrü V-VI yüzilliklərə təsadüf edir. Albaniya ərəblər tərəfindən işğal edildikdən sonra isə ərəb xəlifəsinin göstərişi ilə Albaniya həvari kilsəsi erməni qriqoryan kilsəsinə təbə edilmişdir. Həmin dövrdə erməni katolikosu İlyanın göstərişi ilə alban əlifbası məhv edilmiş, alban əlifbası ilə yazılmış kitablar qədim erməni dilinə tərcümə edildikdən sonra aradan götürülmüşdür.

Müdrilər deyib ki...

«İnsan yaxşı əməldən iki dəfə zövq alır: bir onu edən zaman, bir də faydasını gören zaman».

Abbasqulu ağa Bakıxanov (1794-1847)

Ən uzunsaçlı qadınlar

maraqlı

Çinin Huanglo kəndi dünyanın ən uzunsaçlı adamlarının yaşadığı məkana kimi Ginnesin Rekordlar kitabına düşmüşdür. «AzərTAc»-ın xarici KİV-lərə istinadən hazırladığı məlumatda qeyd edilir ki, Huanglo kəndində qadınların saçlarının uzunluğu adi halda 1,8 metrə çatır. Bu sahədə ən rekordçu qadının saçının uzunluğu isə 2,7 metrdir. Bu kənddə saç qadınların qiymətli xəzinəsi hesab edilir. Huangloda yaşayan qadınlar həyatlarında yalnız bir dəfə saçlarını kəsmə bilirlər, o da on altı yaşında - özlərinə həyat yoldaşı axtarışına başlamazdan öncə.

Burada bütün qadınların saç düzümü bir şəkildədir. Saç formalarının özünəməxsus mənalı vardır. Məsələn, saç başın ətrafına sarınmışsa, bu, həmin qadının evli, amma uşaq sahibi olmadığını göstərir. Qadınlarda öndən saçın bir yerə toplanması onların həm evli, həm də uşaq sahibi olduğunu bildirir. Qadın saçının üstünə yüngül baş örtüyü atılmışsa, bu, qadının subay olmasına və özünə sevgili axtarmasına işarədir. Huanglolu qadınların saçın uzun olmasının onlara uzun ömür və zənginlik gətirdiyinə inanılır.

Çinin bu maraqlı kəndində qədim adətlər indiyədək saxlanılır. Məhz bu səbəbdən, Huanglo buraya gələn turistlərin sayının çoxluğu ilə fərqlənir.

sağlam həyat tərzi

Gündə bir alma...

Yeni Zelandiyadakı Otaqo Universiteti mü-təxəssislərinin araşdırmasına görə, müntəzəm şəkildə alma yemək insana həm sakitləşdirici təsir göstərir, həm də bədəndəki hərəkətliyi artırır. 281 gənc üzərində 21 gün ərzində aparılmış elmi müşahidələrə əsasən, yemək vaxtları ilə psixoloji vəziyyət arasındakı asılılıq təhlil edilmişdir. Alınan nəticələrə görə, göy-göyərtili və almanı daha çox yeyən insanlar gün boyunca daha sakit və fəal olurlar. Araşdırma heyətinin nümayəndəsi professor Talmin Konner demişdir ki, müntəzəm qayda-da alma yemək insan psixologiyasında nəzərə-carpacaq sakitlik yaradır.

